

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
„ЗА ИНТЕРНА УПОТРЕБА“

ПРЕДЛОГ

Врз основа на член 47 став 1 точка 6 од Законот за Народната банка на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 158/10, 123/12, 43/14, 153/15, 6/16 и 83/18) и член 68 став 1 точка 5 од Законот за банките („Службен весник на Република Македонија“ бр. 67/07, 90/09, 67/10, 26/13, 15/15, 153/15, 190/16, 7/19 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 101/19), Советот на Народната банка на Република Северна Македонија донесе

О Д Л У К А

за методологијата за управување со ликвидносниот ризик

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

1. Со оваа одлука се пропишува методологијата за управување со ликвидносниот ризик со која се определуваат опфатот и елементите на управувањето со ликвидносниот ризик.

II. ДЕФИНИЦИИ

2. Одделни изрази употребени во оваа одлука го имаат следново значење:

2.1. Под „ликвидносен ризик“ се подразбира ризик од загуба што се јавува кога банката не може да обезбеди доволно парични средства за намирување на своите обврски во рокот на нивното достасување, или може да ги обезбеди потребните средства со многу повисоки трошоци.

2.2. Под „висококвалитетна ликвидна актива“ се подразбира збир на позициите од нивото 1 ликвидна актива и од нивото 2 ликвидна актива, определени во главата VI од оваа одлука, коишто банката може да ги користи за покривање на нето-паричните одливи во услови на стрес, во следните 30 дена.

2.3. Под „ниво 1 ликвидна актива“ се подразбираат позициите од билансот на банката коишто имаат исклучително висока ликвидност и кредитен квалитет.

2.4. Под „ниво 2 ликвидна актива“ се подразбираат позициите од билансот на банката коишто имаат висока ликвидност и кредитен квалитет, при што овие позиции се делат на ниво 2А ликвидна актива и ниво 2Б ликвидна актива.

2.5. Под „услови на стрес“ се подразбира неочекувано или сериозно влошување на солвентноста или ликвидноста на банката, како резултат на

внатрешни и надворешни фактори, поради кои банката е изложена на ризик да не може да ги намирува обврските коишто достасуваат во следните 30 дена. Следниве претпоставки можат да се сметаат како показатели за постоење услови на стрес:

- одлив на значителен износ мали депозити;
- делумно или целосно намалување на капацитетот за прибирање необезбедени средства од правни лица, вклучувајќи депозити од правните лица и други извори на средства како што се вонбилансни побарувања за ликвидносна поддршка или за кредитирање;
- делумно или целосно губење на можноста за прибирање обезбедени краткорочни извори на средства;
- одлив на средства како резултат на значајно намалување на кредитната способност/кредитниот рејтинг;
- пазарни движења (пример: промена на каматни стапки, цена на недвижен имот) коишто негативно влијаат врз вредноста на обезбедувањето или неговиот квалитет или како резултат на кои банката треба да обезбеди дополнително обезбедување;
- непланирано активирање на безусловните вонбилансни обврски за кредитирање или за ликвидносна поддршка;
- потенцијални обврски за откуп на долг или исплата на други обврски.

2.6. Под „неоптоварено средство“ се подразбира средство коешто не е предмет на правно, договорно, законско или било какво друго ограничување коешто би ја спречило банката да го продава, пренесува, да располага со него или да се ослободи од него преку дефинитивна продажба (англ: outright sale) или врз основа на репо-трансакција.

2.7. Под „стапка на одлив“ се подразбира веројатноста дека ќе дојде до одлив на парични средства врз основа на одредена билансна обврска на банката во следните 30 дена.

2.8. Под „стапка на користење“ се подразбира веројатноста дека одредена вонбилансна позиција ќе падне на товар на банката, односно ќе биде исплатена или повлечена во следните 30 дена.

2.9. Под „стапка на прилив“ се подразбира веројатноста дека ќе дојде до прилив на парични средства врз основа на одредено билансно побарување на банката во следните 30 дена.

2.10. Под „корективен фактор“ (англ. hair-cut) се подразбира процентот за кој се намалува тековната пазарна вредност на позицијата којашто е дел од висококвалитетната ликвидна актива.

2.11. Под „мали депозити“ се подразбираат депозитите на физичките лица и депозитите на трговците-поединци, физичките лица коишто согласно со Законот за трговските друштва не се сметаат за трговци и трговците коишто согласно со Законот за трговските друштва се сметаат за мали и микротрговци (во понатамошниот текст: мали друштва), доколку вкупниот износ на депозитите на малото друштво и лицата поврзани со него не надминува 300 илјади евра во денарска противвредност. Како мали друштва се сметаат и депозитите од лица од странство коишто ги исполнуваат соодветните

критериуми од Законот за трговските друштва за трговци-поединци, физичките лица коишто не се сметаат за трговци и мали и микротрговци.

2.12. Под „финансиско лице“ се подразбираат лицата од финансискиот сектор, дефинирани согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, како и:

- лицата со посебна намена основани единствено за вршење активности поврзани со спроведување една или повеќе трансакции на секјуритизација,
- финансиските холдинг друштва и
- мешовитите финансиски холдинг друштва.

2.13. Под „нефинансиско лице“ се подразбираат правните лица, вклучувајќи ги и малите друштва, физичките лица, централните влади, мултилатералните развојни банки и јавните институции, со исклучок на финансиските лица и централните банки.

2.14. Под „вонбилансна обврска за ликвидносна поддршка“ (англ. committed liquidity facility) се подразбира неискористениот дел од преземената вонбилансна обврска на банката којшто може да се користи за финансирање на обврските на клиентот коишто достасуваат во следните 30 дена, во случај кога тој не е во можност да обезбеди средства на финансиските пазари. Износот од неискористениот дел којшто може да се користи за покривање на обврските на клиентот коишто достасуваат по периодот од следните 30 дена, не се смета за вонбилансна обврска за ликвидносна поддршка.

2.15. Под „вонбилансна обврска за кредитирање“ (англ. committed credit facility) се подразбира неискористениот дел од преземената вонбилансна обврска на банката којшто може да се користи за финансирање на обврски на клиентот коишто достасуваат по периодот од следните 30 дена, вклучувајќи го и неискористениот дел од преземената вонбилансна обврска на банката за финансирање на обртниот капитал на клиентот.

2.16. Под „вонбилансна обврска за финансирање на трговската размена“ (англ. trade finance off-balance sheet items) се подразбира преземена обврска за финансирање на трговијата со стоки и услуги.

2.17. Под „регулиран пазар“ се подразбира мултилатерален систем со кој управува пазарен оператор, кој ги спојува или го олеснува спојувањето на интересите на повеќе договорни страни за купување и продавање финансиски инструменти - во самиот систем и во согласност со неговите недискрециони правила, на начин кој доведува до склучување договори за финансиските инструменти кои се примени за тргување, согласно со неговите правила и/или системи, и кој има добиено одобрение за работа од Комисијата за хартии од вредност или надлежен орган на друга земја и којшто редовно работи во согласност со закон.

2.18. Под „покриена обврзница“ (англ. covered bond) се подразбира должничка хартија од вредност покриена со изложености коишто се дел од активата на банката. Купувачите на покриените обврзници имаат приоритет при наплатата од побарувањата врз основа на кои се издадени покриените

обврзници во случај кога издавачот на обврзницата не ги намирува своите обврски.

2.19. Под „стапка на покриеност“ (англ. asset coverage requirement) се подразбира процентот за кој вкупниот износ на изложеностите врз основа на кои се издадени покриените обврзници е повисок од износот на обврските коишто произлегуваат од покриените обврзници.

2.20. Под „секјуритизација“ се подразбира трансакција со која кредитниот ризик поврзан со одредена изложеност или портфолио на изложености се дели на транши кај кои исплатите зависат од наплатите на изложеноста, односно на портфолиото на изложености, при што постои субординираност на траншите во покривањето на загубите од изложеноста/портфолиото на изложености, во текот на животниот век на трансакцијата.

2.21. Под „дериват“ се подразбира финансискиот дериват дефиниран согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, како и дериватите склучени за заштита или пренос на кредитниот ризик (кредитни деривати).

2.22. Под „кратка позиција“ се подразбира обврска на продавачот да му испорача на купувачот финансиски инструмент којшто го нема во сопственост поради што мора да го позајми од друга договорна страна.

2.23. Под „репо трансакција“ (репо договор) се подразбира договор за моментна продажба хартии од вредности или стоки, со обврска за продавачот за повторен откуп на истите или слични хартии од вредност или стоки на некој иден датум по однапред договорена цена, при што договорот предвидува пренос на сопственоста на хартиите од вредности или стоките и не дозволува во исто време да се пренесуваат или заложуваат хартиите од вредност или стоките кај повеќе договорни страни. Договорната страна којашто купува хартии од вредност склучува „трансакција на обратен репо“ (обратен репо договор).

2.24. Под „трансакција на давање хартии од вредност или стоки на заем“ (англ. „securities or commodities lending“) се подразбира договор со кој едната договорна страна пренесува (дава на заем) хартии од вредност или стоки на другата договорна страна којашто има обврска да ги врати истите или слични хартии од вредност или стоки на некој иден датум или кога тоа од неа ќе го побара страната што ги дала хартите од вредности или стоките на заем. Договорната страна којашто ги добила (зела) хартиите од вредност или стоките на заем склучува „трансакција на добивање хартии од вредност или стоки на заем“ (англ. „securities or commodities borrowing“).

2.25. Под „кредит за тргување“ (англ. margin loan) се подразбира кредит обезбеден со хартии од вредност којшто е одобрен на клиентот единствено заради купување, продажба или тргување со хартии од вредност.

2.26. Под „трансакции движени од пазарот на капитал“ (англ. capital market-driven transactions) се подразбираат трансакции на одобрување кредитна изложеност покриена со одредена хартија од вредност (обезбедено

кредитирање) чиишто договори содржат одредба според која банката барем еднаш дневно добива маргина (англ. margin).

2.27. Под „трансакции финансирани со хартии од вредност“ (англ. „securities financing transactions“) се подразбираат трансакции коишто му овозможуваат на лицето да користи хартии од вредност или други средства коишто се во негова сопственост, заради добивање извори на финансирање на своите активности (обезбедено финансирање). Во овие трансакции се вклучуваат репо трансакциите, трансакциите на давање хартии од вредност или стоки на заем, трансакциите на добивање хартии од вредности или стоки на заем и кредитите за тргување.

2.28. Под „преостаната рочност“ се подразбира преостанатиот период до фактичката договорна рочност на поединечните побарувања и обврски.

2.29. Под „значајна валута“ се подразбира секоја валута чиешто учество во вкупните билансни обврски на банката, изнесува најмалку 5%.

2.30. Под „банка“ се сметаат банките и штедилниците основани во Република Северна Македонија, банките од земји-членки на Европската Унија (во понатамошниот текст: ЕУ) и странски банки дефинирани согласно со Законот за банките.

За сè што не е дефинирано во оваа одлука соодветно се применува значењето утврдено со Законот за банките и со подзаконските акти донесени врз основа на овој закон.

III. ОПФАТ И ЕЛЕМЕНТИ НА УПРАВУВАЊЕТО СО ЛИКВИДНОСНИОТ РИЗИК

3. Управувањето со ликвидносниот ризик е дел од целокупниот систем на банката за управување со ризиците и ги исполнува барањата за управување со ризиците определени со Законот за банките, регулативата на Народната банка за методологијата за управување со ризиците, како и останатите подзаконски акти донесени врз основа на овој закон.

Управувањето со ликвидносниот ризик треба да одговара на природата, видот и обемот на финансиските активности коишто ги врши банката.

При управувањето со ликвидносниот ризик треба да се има предвид и:

- утврдувањето и одржувањето соодветно ниво на ликвидност, согласно со главата IV од оваа одлука, и
- воспоставувањето и редовното ревидирање на планот за управување со ликвидносниот ризик во вонредни услови, согласно со главата XV од оваа одлука.

4. Банката е должна да воспостави и примени политика за управување со ликвидносниот ризик и други интерни акти за идентификување, мерење, контрола или намалување и следење на ликвидносниот ризик (правила, процедури и слично), коишто треба да содржат најмалку:

4.1. Постапка и правила за утврдување и следење на стапката на покриеност со ликвидност коишто вклучуваат најмалку:

- начин на следење на исполнувањето на општите и оперативните барања од точките 17 и 18 од оваа одлука, вклучувајќи и дефинирање на лимити со кои треба да се постигне диверзификација на позициите коишто влегуваат во висококвалитетната ликвидна актива во согласност со точката 18 потточка 18.1 од оваа одлука,
- начин на определување на вложувањата во уделите на отворените инвестициски фондови коишто не се значајни за банката, за потребите на точката 25 став 5 од оваа одлука,
- постапка и правила за следење на исполнувањето на пропишаните критериуми за стабилните мали депозити од точката 30 од оваа одлука,
- начин на следење, оценка на веројатноста за одлив и дефинирање на критериумите за утврдување на стапката на одлив на останатите мали депозити од точката 31 од оваа одлука,
- начин на утврдување на орочените депозити на кои може да се примени стапка на одлив од 0%, согласно со точката 32 од оваа одлука, при што се имаат предвид степенот на стабилност на одделните видови депозити, историските податоци за повлекувањето на депозитите кај кои е предвидена парична казна којашто одговара на казната од точката 32 став 1 алинеја 2 од оваа одлука, како и можното влијание врз репутацијата на банката доколку не дозволува предвремено повлекување на депозитите,
- начин на утврдување и листа на активности коишто се значајни за клиентот, односно коишто имаат значајно влијание врз неговото работење за потребите на утврдување на исполнувањето на пропишаните критериуми за оперативните депозити од точката 34 од оваа одлука,
- начин на утврдување на максималниот износ на вонбилансната обврска за ликвидносна поддршка и вонбилансната обврска за кредитирање од точката 41 од оваа одлука,
- начин на утврдување значајно намалување на кредитната способност на банката за потребите за утврдување дополнителен паричен одлив или дополнителен износ на обезбедување, согласно со точката 44 од оваа одлука, како и постапка на известување на Народната банка,
- начин на оценка на веројатноста и износот на паричните одливи коишто може да настанат во следните 30 дена од други производи и услуги од точката 49 од оваа одлука и постапка за известување на Народната банка,
- начин на следење на исполнувањето на ограничувањата на паричните приливи и на дозволените надминувања на ограничувањата од точката 55 од оваа одлука,
- начин на утврдување и следење на стапките на покриеност со ликвидност по значајна валута;

4.2. Постапка и правила за утврдување на интерните ликвидносни показатели од главата XIV од оваа одлука, вклучувајќи ги нивните прагови, праговите за рано предупредување и интерните лимити за ограничување на

изложеноста на ликвидносен ризик, како и временските периоди за нивно почитување (на дневна, недела или месечна основа);

4.3. Постапка и правила за следење на изворите на средства и нивната концентрација, согласно со главата XII од оваа одлука, што вклучува воспоставување и одржување редовни контакти со најголемите депоненти, кореспондентните банки и другите значајни клиенти и деловни партнери, имајќи ги предвид карактеристиките на депонентот и на депозитот, следење на диверзифицираноста на изворите на средства, утврдување и следење на движењата кај останатите извори на средства и слично;

4.4. Претпоставките коишто се користат при утврдувањето на очекуваната рочност и нивното ревидирање заради приспособување кон моменталните внатрешни и надворешни услови, како и начинот на групирање на одделните видови парични приливи или одливи според категоријата на клиентот, рочноста, валутата, секторот на кој припаѓа клиентот и слично. Претпоставките треба да го имаат предвид цикличниот и сезонскиот карактер на одделните видови приливи, односно одливи.

4.5. Постапка и начин на утврдување и следење на расположливите неоптоварени средства, вклучувајќи и следење на нивната структура и утврдување на можните ограничувања за нивно користење.

4.6. Дефинирање на процесот на утврдување на интерната ликвидност (ПИЛ) согласно со одредбите на регулативата на Народната банка за методологијата за управување со ризиците, којшто ги опфаќа најмалку следниве елементи:

- дефинирање јасна поделба на надлежностите во рамките на организационата структура на банката;
- утврдување на потребната документација за спроведување на процесот;
- идентификување на материјалните ризиците коишто имаат влијание врз ликвидноста на банката;
- методологија за мерење или оценка на ризиците коишто имаат влијание врз ликвидноста на банката, вклучувајќи и стрес-тестирање;
- воспоставување соодветно ниво на ликвидни средства и стабилни извори на средства;
- оценка на процесот на утврдување на интерна ликвидност.

4.7. Дефинирање на техниките, методите и претпоставките коишто се користат при стрес-тестирањето, вклучувајќи го и методот на стрес-тестирање во обратна насока, надлежностите на одделните органи, организациски единици или лица за спроведување на стрес-тестирањето и за одлучување, спроведување и следење на активностите преземени врз основа на стрес-тестирањето, како и определување на начинот на известување во врска со резултатите од тестирањето, имајќи ги предвид одредбите од точката 7 од оваа одлука и барањата за стрес-тестирање од регулативата на Народната банка за методологијата за управување со ризиците.

4.8. Дефинирање на вонредните услови во кои ќе се применува Планот за управување со ликвидносниот ризик во вонредни услови (во понатамошниот текст: Планот), показатели за рано предупредување за настанување на

вонредните услови, одредување на лицата во банката коишто се одговорни за следење и известување во врска со овие показатели, како и начин на следење на исполнувањето на Планот;

4.9. Начин на користење средства од Народната банка, вклучувајќи го и начинот на следење на вредноста на инструментите коишто Народната банка ги прифаќа како обезбедување за кредитот во крајна инстанца.

5. Во случај кога банката е дел од група чиешто матично лице е со седиште надвор од Република Северна Македонија, во политиката за управување со ликвидносниот ризик треба да се земат предвид и ограничувањата во меѓународниот трансфер на ликвидни средства, доколку такви ограничувања постојат.

6. За потребите на управувањето со ликвидносниот ризик, информативниот систем (системот на известување) на банката треба да обезбеди извештаи најмалку за:

- утврдување и следење на стапките на покриеност со ликвидност, збирно и по значајна валута;
- следење на воспоставените интерни ликвидносни показатели и на почитувањето на воспоставените прагови и интерни лимити за ограничување на изложеноста на ликвидносен ризик, како и следење на почитувањето на дозволените исклучоци;
- степенот на стабилност на одделните депозити, особено на депозитите на кои може да се примени стапка на одлив од 0%, согласно со точката 32 од оваа одлука;
- износот на депозити коишто се повлечени пред рокот на достасување, без разлика дали е или не е предвидена парична казна за повлекувањето;
- структурата на висококвалитетната ликвидна актива и на паричните приливи и одливи вклучени во утврдувањето на нето-паричниот одлив;
- следење на рочната структура на активата и пасивата во значајна валута и на збирно ниво;
- следење на движењето и износот на одделните видови парични приливи и одливи, врз чија основа се утврдени претпоставките за очекуваната рочна структура во подолг временски период (пет и повеќе години);
- следење на изворите на средства и нивната концентрацијата по депоненти и по видови инструменти, односно производи и според секоја значајна валута;
- следење на цената на изворите на средства и нивна преостаната рочност;
- оцена на можноста за продажба на одредени видови средства од активата користејќи соодветна база на податоци за движењето на пазарните цени;
- следење на расположливите неоптоварени средства, на збирно ниво и во секоја значајна валута;
- резултати од спроведеното стрес-тестирање.

7. Банката е должна да врши тестирање на ликвидноста во различни услови - стрес-сценарија, за да се утврди нивното влијание врз ликвидноста на

банката, да се подготви банката за работа во вонредни услови или да се оценат можностите за раст на банката.

Сценаријата коишто се специфични за банката треба да опфатат најмалку:

- значително намалување на депозитната база, вклучувајќи и делумно или целосно повлекување на необезбедените извори на средства од правните лица, влошувањето на кредитната способност на банката (намалувањето на нејзиниот кредитен рејтинг);
- зголемена пазарна променливост на вредноста на средствата за обезбедување или на нивниот квалитет, поради што се наметнува потреба од дополнително обезбедување;
- намалување на приливите и зголемувањето на одливите по значајни валути;
- намалување на квалитетот на кредитното портфолио на банката;
- значително реализирање на потенцијалните обврски на банката вклучувајќи и нивно активирање заради избегнување на репутацискиот ризик, при што се зема предвид и влијанието на сите позиции каде што е дадена можност за предвремено повлекување или отплата.

Сценаријата коишто произлегуваат од пазарните услови се однесуваат на промените во макроекономското окружување и/или на нарушувања во функционирањето на пазарот/пазарите на кои работи банката, како на пример: промени во каматните стапки или другите пазарни цени, промени во стапката на инфлација, генерална ограниченост на пристапот до одделни видови пазари и/или извори на средства, вклучувајќи ја и целосна недостапност на одделните извори на средства коишто се од особено значење за ликвидноста на банката.

IV. СООДВЕТНО НИВО НА ЛИКВИДНОСТ

8. Банката е должна најмалку да ги утврдува, следи и/или одржува стапките на ликвидност од точката 9 од оваа одлука и да го следи нивото на ликвидност имајќи ги предвид одредбите од главата X од оваа Одлука.

9. Банката е должна:

- да ја утврдува, следи и одржува стапката на покриеност со ликвидност, утврдена согласно со главата V од оваа одлука, и
- да ги утврдува и следи стапките на покриеност со ликвидност во значајна валута, како сооднос на висококвалитетната ликвидна актива во соодветната значајна валута, утврдена согласно со главата VI од оваа одлука и нето паричниот одлив во соодветната значајна валута, утврден согласно со главата VII од оваа одлука.

За потребите на пресметка на стапките од ставот 1 од оваа точка, позициите изразени во денари со валутна клаузула имаат третман на позиции во денари.

V. СТАПКА НА ПОКРИЕНОСТ СО ЛИКВИДНОСТ

10. Банката е должна да пресметува и да одржува стапка на покриеност со ликвидност којашто претставува однос помеѓу висококвалитетната ликвидна

актива, утврдена согласно со главата VI од оваа одлука и нето паричниот одлив, утврден согласно со главата VII од оваа одлука.

Стапката на покриеност со ликвидност од ставот 1 од оваа точка не смее да биде пониска од 100% (во понатамошниот текст: минимално ниво).

11. По исклучок на точката 10 став 2 од оваа одлука, во услови на стрес стапката на покриеност со ликвидност може да се намали под минималното ниво, доколку позициите коишто се дел од висококвалитетната ликвидна актива банката ги користи за покривање на нето-паричните одливи.

12. Позициите коишто ги исполнуваат условите за вклучување во висококвалитетната ликвидна актива, не се вклучуваат во износот на очекуваните парични приливи од главата IX од оваа одлука.

Доколку одредена позиција ги исполнува условите за примена на неколку стапки на одлив, согласно со главата VIII од оваа одлука, банката ја вклучува таа позиција во категоријата со највисока стапка на одлив.

13. Позициите коишто не ги исполнуваат условите од оваа глава и од главите VI и VII од оваа одлука, не можат да се вклучат во пресметката на стапката на покриеност со ликвидност.

Доколку одредена позиција повеќе не ги исполнува условите за вклучување во утврдувањето на стапката на покриеност со ликвидност, определени во оваа глава и во главите VI и VII од оваа одлука, банката е должна да ги исклучи тие позиции од пресметката на стапката на покриеност, најдоцна во период од 30 дена по престанокот на исполнувањето на пропишаните услови.

Доколку Народната банка утврди дека одредени позиции коишто банката ги вклучила во утврдувањето на стапката на покриеност со ликвидност не ги исполнуваат условите од оваа глава и од главите VI и VII од оваа одлука, ќе ѝ наложи на банката да ги исклучи тие позиции од пресметката на стапката на покриеност со ликвидност, најдоцна во период од 30 дена по утврдената неусогласеност.

14. Народната банка може да пропише и поинакви корективни фактори, стапки на одлив, стапки на прилив и стапки на користење, од тие пропишани во главите VI, VIII и IX од оваа одлука, доколку утврди дека тие се несоодветни на профилот на ризик на банката.

15. Стапката на покриеност со ликвидност од точката 10 од оваа одлука се утврдува на крајот на секој месец.

VI. ВИСОКОКВАЛИТЕТНА ЛИКВИДНА АКТИВА

16. Висококвалитетната ликвидна актива (во понатамошниот текст: ВКЛА) се состои од позиции коишто ги исполнуваат:

- општите барања од точката 17 од оваа одлука;
- оперативните барања од точката 18 од оваа одлука;

- посебните критериуми и корективните фактори за вклучување во ниво 1 ликвидна актива, утврдени во точките 19 и 20 од оваа одлука;
- посебните критериуми и корективните фактори за вклучување во ниво 2 ликвидна актива, утврдени во точките 21, 22, 23 и 24 од оваа одлука и
- посебните критериуми и корективните фактори за вклучување на вложувањата во удели на отворените инвестициски фондови во соодветното ниво ВКЛА, согласно со точката 25 од оваа одлука.

Во ВКЛА се вклучуваат позициите од ставот 1 од оваа точка според нивната тековна пазарна вредност, намалена за соодветните корективни фактори.

Банката ја утврдува структурата на позициите од ставот 1 од оваа точка коишто се вклучни во ВКЛА, следејќи ги правилата определени во анексот бр. 1 од оваа одлука, ограничувањата од точката 26 од оваа одлука и прилагодувањата од точката 27 од оваа одлука.

17. Општите барања коишто треба да ги исполнат одделните позиции за да се вклучат во ВКЛА се:

17.1. Да се неоптоварени средства во следните 30 дена. Како неоптоварени средства се сметаат позициите:

- коишто банката може веднаш да ги користи како обезбедување за добивање дополнителни извори средства во рамките на неискористените рамковни кредити што ѝ се одобрени на банката или кредити коишто може да ги добие од Народната банка,
- коишто банката ги добила како обезбедување во трансакции на обратен репо или во трансакции финансирани со хартии од вредност, со кои банката може слободно да располага.

17.2. Да не се издадени од самата банка, нејзиното матично лице, подружница на банката, друга подружница на матичното лице на банката или друштво за секјуритизација со кое банката има блиски врски.

По исклучок на ставот 1 од оваа потточка, позициите можат да бидат издадени од матичното лице на банката, доколку тоа лице не е банка и е јавна институција.

17.3. Да не се издадени од:

- друга банка, освен доколку се издадени од друга банка којашто е јавна институција и којашто ги исполнува условите од точката 19 потточка 19.4 и точката 22 потточка 22.1 од оваа одлука, доколку станува збор за покриена обврзница којашто ги исполнува условите од точката 19 потточка 19.8, точката 22 потточка 22.2 и 22.3 и точката 23 потточка 23.2 од оваа одлука или доколку е позиција од точката 19 потточка 19.6 и 19.7 од оваа одлука,
- брокерска куќа, односно од инвестициско друштво,
- друштво за осигурување,
- друштво за реосигурување,
- финансиско холдинг друштво,
- мешовито финансиско холдинг друштво,

- други финансиски лица, освен друштвата за секјуритизација.

17.4. Вредноста на позициите се одредува од страна на пазарните учесници и може лесно да се следи на пазарот или цената може да се одреди врз основа на едноставна пресметка којашто се заснова на користење јавно достапни податоци и зависи од реални претпоставки.

17.5. Да котираат на регулиран пазар или со нив да се тргува преку дефинитивна продажба или врз основа на репо-трансакција. Позициите коишто се тргуваат на организиран пазар којшто не е регулиран пазар, можат да се вклучат во ВКЛА доколку станува збор за активен и голем пазар на кој се вршат дефинитивни продажби. Пазарот се смета за активен и голем доколку:

- историските податоци покажуваат мала разлика помеѓу куповните и продажните цени (англ: bid-ask spreads), постои висок обем на тргување и присуство на голем број различни пазарни учесници,
- располага со развиена инфраструктура за вршење на тргувањата.

Барањата од ставот 1, потточките 17.4 и 17.5 од оваа точка не се однесуваат на:

- паричните средства од точката 19 потточка 19.1 од оваа одлука,
- изложеностите кон централните влади од точката 19 од оваа одлука;
- изложеностите кон централни банки од точката 19 потточките 19.2, 19.3 и 19.5 од оваа одлука и од точката 22 потточка 22.1 од оваа одлука;
- ликвидносната поддршка со ограничена примена од точката 23 потточка 23.5 од оваа одлука.

18. Оперативните барања коишто треба да ги исполнат позициите за да се вклучат во ВКЛА се:

18.1. Банката има интерни акти со воспоставени лимити со кои треба да се постигне диверзификација на позициите, и тоа помеѓу различните нивоа и поднивоа ликвидна актива, помеѓу позициите во рамките на секое ниво и подниво ликвидна актива од точките 19, 22, 23 и 25 од оваа одлука, како и според типот на издавачите, договорните страни или нивната географска локација. Барањата за диверзификација од оваа потточка не се однесуваат на позициите од точката 19 потточките, 19.1, 19.2, 19.3, 19.4, 19.5, 19.6 и 19.9 и од точката 23 потточка 23.5 од оваа одлука;

18.2. Банката може веднаш да располага со позициите и може веднаш да ги претвори во готовина во било кое време во текот на следните 30 дена преку дефинитивна продажба или врз основа на репо-трансакција. Позициите коишто служат за зајакнување на кредитниот квалитет на трансакциите на секјуритизација или коишто служат за покривање на оперативните трошоци на банката не се смета дека се веднаш на располагање на банката. Позициите коишто се наоѓаат во земја каде постои ограничување за нивен слободен трансфер, можат да се вклучат во пресметката на ВКЛА само до нивото до кое банката може да ги користи за покривање на ликвидносните одливи во таа земја. Позициите во неконвертибилна валута можат да се вклучат во пресметката на ВКЛА само до нивото до кое банката може да ги користи за покривање на ликвидносните одливи во таа валута;

18.3. Лицето и/или посебната организациска единица во банката одговорно/а за управување со ликвидносниот ризик може да ја претвори позицијата во готовина, во било кој момент во следните 30 дена, согласно со деловната политика на банката и/или документот за прифатливото ниво на ризик;

18.4. Најмалку еднаш годишно банката претвора репрезентативен примерок од ВКЛА во готовина, преку дефинитивна продажба или врз основа на репо-трансакција, преку кое се тестира пристапот до соодветниот пазар, се утврдува ефикасноста на воспоставените процеси на банката за навремено претворање на позициите во готовина и се ограничува ризикот од испраќање негативен сигнал на пазарот како резултат на претворањето на ВКЛА во готовина во услови на стрес.

Барањата од ставот 1 од оваа потточка не се однесуваат на позициите од точката 19 од оваа одлука, со исклучок на позициите од точката 19 потточка 19.8 од оваа одлука и на позициите од точката 23 потточка 23.5 од оваа одлука.

18.5. Кога банката врши заштита од пазарниот ризик поврзан со позициите во ВКЛА, должна е да обезбеди исполнување на следниве услови:

- исполнети се барањата од потточките 18.2 и 18.3 од оваа точка,
- нето-ликвидносните одливи или приливи коишто можат да настанат како резултат на предвременото затворање на заштитата се земаат предвид при вреднувањето на овие позиции, согласно со точката 16 ставови 2 и 3 од оваа одлука;

18.6. Валутната структура на позициите од ВКЛА треба да одговара на валутната структура на нето паричните одливи.

Ниво 1 ликвидна актива

19. Во нивото 1 ликвидна актива се вклучуваат следниве позиции:

19.1. Парични средства;

19.2. Изложеност кон или изложеност гарантирана од Народната банка и средства на банката кај Народната банка доколку банката може да ги повлече овие средства во било кое време во услови на стрес;

19.3. Позиции коишто претставуваат:

- изложеност кон или изложеност гарантирана од Европската централна банка (во понатамошниот текст: ЕЦБ),
- изложеност кон или изложеност гарантирана од централна банка на друга земја, доколку за изложеноста кон централната банка или кон централната влада на земјата во која се наоѓа централната банка е утврден степен на кредитен квалитет од 1, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот,
- средства на банката кај ЕЦБ и кај централната банка од алинејата 2 од оваа потточка, доколку банката може да ги повлече овие средства во било кое време во услови на стрес врз основа на склучен договор или врз основа на општо-прифатени правила коишто се применуваат во

земјата во која треба да се изврши непреченото повлекување на средствата;

19.4. Изложеност кон или изложеност гарантирана од:

- централната влада на Република Северна Македонија,
- централна влада на друга земја за која е утврден степен на кредитен квалитет од 1, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот,
- регионална власт, локална самоуправа или јавна институција во Република Северна Македонија, доколку имаат третман на изложеност кон централна влада, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот,
- регионална власт или локална самоуправа во друга земја, доколку имаат третман на изложеност кон централна влада во таа земја, при што на изложеноста кон централната влада е утврден степен на кредитен квалитет од 1, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот;

19.5. Позиции коишто претставуваат:

- изложеност кон или изложеност гарантирана од централна влада или централна банка на друга земја за која не е утврден степен на кредитен квалитет од 1, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот,
- средства кај централна банка од алинејата 1 од оваа потточка, доколку банката може да ги повлече овие средства во било кое време во услови на стрес, врз основа на склучен договор или врз основа на општо-прифатени правила коишто се применуваат во земјата во која треба да се изврши непреченото повлекување на средствата.

Позициите од ставот 1 од оваа потточка коишто се изразени во валутата на другата земја, се вклучуваат во нивото 1 ликвидна актива само до износот којшто ги покрива нето паричните одливи на банката во таа валута. Позициите од ставот 1 од оваа потточка коишто се изразени во валута којашто е различна од валутата на другата земја, се вклучуваат во нивото 1 само до износот којшто ги покрива нето паричните одливи на банката во другата валута коишто произлегуваат од нејзиното работење во земјата во која се презема ликвидносниот ризик;

19.6. Изложеност кон Развојната банка на Северна Македонија;

19.7. Позиции издадени од банки коишто исполнуваат еден од следниве услови:

- банката е основана од централна влада, регионална власт или локална самоуправа на земја - членка на Европската Унија, при што изложеноста кон регионалната власт или локалната самоуправа имаат третман на изложеност кон централна влада во таа земја, согласно со соодветната регулатива за утврдување на адекватноста на капиталот, доколку основачот на банката има законска обврска за обезбедување економска и финансиска одржливост на банката во текот на нејзиниот животен век, или
- банката одобрува кредити од промотивен карактер на неконкурентна и непрофитна основа заради остварување на политиките на Европската

Унија или на земјите-членки на Европската Унија, при што најмалку 90% од кредитите се директно или индиректно гарантирани од централната влада, регионална власт или локалната самоуправа на земја-членка на Европската унија, при што изложеноста кон регионалната власт или локалната самоуправа имаат третман на изложеност кон централна влада на земјата - членка, согласно со соодветната регулатива за утврдување на адекватноста на капиталот.

19.8. Исклучително висококвалитетни покриени обврзници коишто ги исполнуваат следниве услови:

- покриените обврзници се издадени од банка во Република Северна Македонија;
- покриените обврзници се издадени од банка во земја-членка на Европската Унија во која издавачот и покриените обврзници се предмет на супервизија којашто има цел да ги заштити купувачите на покриените обврзници согласно со закон или во која покриените обврзници ги исполнуваат критериумите за добивање поповолен третман согласно со регулативата на земјата-членка за методологијата за утврдување адекватност на капиталот,
- покриените обврзници се издадени врз основа на изложености кон банки за кои е утврден степен на кредитен квалитет од 1, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот. Вкупниот износ на изложеностите со кои се покриени овие обврзници не треба да надмине 15% од номиналната вредност на сите покриени обврзници издадени од издавачот. Изложеностите кон банки со преостаната рочност до 100 дена не се смета дека ги исполнуваат условите од оваа потточка,
- банката којашто вложува во покриените обврзници најмалку на полугодишна основа добива податоци од издавачот на покриените обврзници за: (1) вредноста на изложеностите со кои се покриени обврзниците (англ. underlying assets) и на издадените покриени обврзници, (2) поделбата според видот на изложеностите, големината на изложеностите, каматната стапка, валутата и географското подрачје, (3) структурата на изложеностите со кои се покриени обврзниците и на покриените обврзници според преостанатата рочност и (4) учеството на изложеностите коишто се достасани повеќе од 90 дена во вкупниот износ на изложености со кои се покриени обврзниците,
- издадениот износ на покриените обврзници во странство е најмалку 500 милиони евра или е најмалку 50 милиони евра во денарска противвредност за покриените обврзници издадени во Република Северна Македонија,
- од страна на призната ИКР им е доделен кредитен рејтинг којшто одговара на степен на кредитен квалитет од 1 или во отсуство на кредитен рејтинг, на необезбедениот дел од побарувањата на издавачот на покриените обврзници се применува пондер на ризичност од 20%, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, и
- во секој момент, стапката на покриеност е најмалку 2%;

19.9. Изложености кон или изложености гарантирани од мултилатерални развојни банки и меѓународни организации на кои им е доделен пондер на

ризичност од 0%, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот.

За потребите на потточката 19.3 алинеја 3 и потточката 19.5 алинеја 2 од оваа точка, доколку средствата се на подружница или филијала на банката во друга земја, условите за повлекување на средствата треба да се предвидени во договор со централната банка на другата земја или врз основа на општо-прифатени правила коишто се применуваат во земјата во која треба да се изврши непременото повлекување на средствата.

20. Позициите од точката 19 потточка 19.8 од оваа одлука се вклучуваат во ВКЛА со корективен фактор од најмалку 7%.

Ниво 2 ликвидна актива

21. Нивото 2 ликвидна актива се состои од две поднивоа: подниво 2А ликвидна актива и подниво 2Б ликвидна актива.

На позициите коишто можат да се вклучат во поднивото 2А ликвидна актива се применува корективен фактор од најмалку 15%.

На позициите коишто можат да се вклучат во поднивото 2Б ликвидна актива се применува:

- соодветниот корективен фактор определен во точката 24 од оваа одлука;
- корективен фактор од 30% на позициите од точката 23 потточка 23.2 од оваа одлука;
- корективен фактор од 50% на позициите од точката 23 потточки 23.3 и 23.4 од оваа одлука.

22. Во подниво 2А ликвидна актива, банката ги вклучува следниве позиции:

22.1. Изложеност кон или изложеност гарантирана од централна влада, централна банка, регионална власт, локална самоуправа или јавна институција, доколку се применува пондер на ризичност од 20%, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот;

22.2. Висококвалитетни покриени обврзници коишто ги исполнуваат следниве услови:

- покриените обврзници ги исполнуваат условите од точката 19 потточка 19.8 алинеи 1, 2 и 3 од оваа одлука,
- издадениот износ на покриени обврзници во странство е најмалку 250 милиони евра или најмалку 25 милиони евра во денарска противвредност за покриените обврзници издадени во Република Северна Македонија;
- од страна на призната ИКР им е доделен кредитен рејтинг којшто одговара на степен на кредитен квалитет од 2 или во отсуство на кредитен рејтинг, на необезбедениот дел од побарувањата на издавачот на покриените обврзници се применува пондер на ризичност

- од 50%, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, и
- во секој момент стапката на покриеност е најмалку 7%. Покриените обврзници со кредитен рејтинг од страна на призната ИКР што одговара на степен на кредитен квалитет од 1, коишто не го исполнуваат минималниот износ од точката 19 потточка 19.8 алинеја 4 од оваа одлука, но ги исполнуваат условите од оваа потточка, можат да се вклучат во нивото 2А ликвидна актива како висококвалитетни покриени обврзници, при што стапката на покриеност може да биде најмалку 2%;

22.3. Покриени обврзници издадени од банки во други земји коишто ги исполнуваат следниве услови:

- покриените обврзници со закон се дефинирани како должнички инструменти издадени од банка, или од подружница што е во целосна сопственост на банка којашто ја гарантира целата емисија на покриените обврзници, при што купувачите на покриените обврзници имаат приоритет при наплатата во случај на неисполнување на обврските на издавачот;
- издавачот и покриените обврзници се предмет на супервизија којашто има цел да ги заштити купувачите на покриените обврзници, согласно со закон, а супервизорските и регулаторните стандарди во другата земја се најмалку еднакви на тие што се применуваат во ЕУ;
- издадени се врз основа на изложености кон или изложености гарантирани од централна влада или централна банка на друга земја, мултилатерални развојни банки или меѓународни организации за кои е утврден степен на кредитен квалитет од 1, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот;
- издадени се врз основа на изложености кон или изложености гарантирани од регионалната власт, локалната самоуправа или јавна институција на друга земја коишто имаат третман на централна влада и за кои е утврден степен на кредитен квалитет од 1, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот;
- издадени се врз основа на изложености кон или изложености гарантирани од лицата од алинеите 3 и 4 од ова потточка, за кои е утврден степен на кредитен квалитет од 2, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, но само доколку вкупниот износ на изложеностите со кои се покриени овие обврзници не надминува 20% од номиналната вредност на сите покриени обврзници издадени од издавачот;
- издадени се врз основа на изложености покриени со станбени објекти, при што вкупниот износ на изложеноста не е поголем од 80% од пазарната вредност на станбениот објект;
- издадени се врз основа на изложености покриени со деловни објекти, при што вкупниот износ на изложеноста не е поголем од 60% од пазарната вредност на деловниот простор;
- издадени се врз основа на изложености покриени со бродови, при што вкупниот износ на изложеноста не е поголем од 60% од пазарната вредност на бродот;

- покриените обврзници ги исполнуваат условите од точката 19 потточка 19.8 алинеи 2, 3 и 5 од оваа одлука;
- во секој момент стапката на покриеност е најмалку 7%. Доколку издадениот износ на покриените обврзници е најмалку 500 милиони евра или е најмалку 50 милиони евра во денарска противвредност за покриените обврзници издадени во Република Северна Македонија, стапката на покриеност може да е најмалку 2%.

22.4. Должнички хартии од вредност издадени од правни лица (корпоративни должнички хартии од вредност) коишто ги исполнуваат следниве услови:

- од страна на призната ИКР им е доделен кредитен рејтинг којшто одговара на степен на кредитен квалитет од 1;
- издадениот износ на корпоративни должнички хартии во странство е најмалку 250 милиони евра или е најмалку 25 милиони евра во денарска противвредност за корпоративните должнички хартии издадени во Република Северна Македонија, и
- максималниот рок на достасување на хартиите од вредност на денот на нивното издавање е 10 години.

23. Во подниво 2Б ликвидна актива, банката ги вклучува следниве позиции:

23.1. Вложувања на банката во хартии од вредност покриени со одредена актива (вложувања во секјуритизација) доколку станува збор за едноставна структура на секјуритизација во која може лесно да се идентификува и следи активата врз основа на која се издадени хартиите од вредност и доколку се исполнети критериумите од точката 24 од оваа одлука;

23.2. Висококвалитетни покриени обврзници коишто ги исполнуваат следниве услови:

- покриените обврзници ги исполнуваат условите од точката 19 потточка 19.8 алинеја 1 од оваа одлука,
- банката којашто вложува во покриените обврзници најмалку на квартална основа ги добива податоците од точката 19 потточка 19.8 алинеја 3 од оваа одлука од издавачот на покриените обврзници;
- издадениот износ на покриените обврзници во странство е најмалку 250 милиони евра или е најмалку 25 милиони евра во денарска противвредност за покриените обврзници издадени во Република Северна Македонија,
- покриените обврзници се издадени врз основа на изложеностите кон или изложености гарантирани од Народната банка или од централната влада, регионалната власт, локалната самоуправа или јавна институција во Република Северна Македонија, изложеностите од точка 22 потточка 22.3 алинеја 6 и изложеностите од точката 24 став 2 алинеја 2 од оваа одлука,
- на изложеностите врз основа на кои се издадени им е доделен пондер на ризичност од најмногу 35%, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, и

- во секој момент стапката на покриеност е најмалку 10%, при што издавачот е должен на месечна основа да го објавува исполнувањето на оваа стапка.

23.3. Корпоративни должнички хартии од вредност коишто ги исполнуваат следниве услови:

- од страна на призната ИКР им е доделен кредитен рејтинг којшто одговара на степен на кредитен квалитет од најмалку 3,
- издадениот износ е најмалку 250 милиони евра за корпоративните должнички хартии издадени во странство или е најмалку 25 милиони евра во денарска противвредност за корпоративните должнички хартии издадени во Република Северна Македонија и
- максималниот рок на достасување на хартиите од вредност на денот на нивното издавање е 10 години;

23.4. Акции коишто ги исполнуваат следниве услови:

- се дел од Македонски Берзански Индекс (во понатамошниот текст: МБИ10),
- се дел од берзански индекс на пазарот на друга земја, којшто од страна на надлежен орган во земјата е определен како главен берзански индекс. Доколку од страна на надлежен орган не е определен главен берзански индекс, се подразбира индексот којшто е составен од акциите на најголемите правни лица во таа земја,
- се изразени во денари, а ако се изразени во друга валута, можат да се вклучат во поднивото 2Б ликвидна актива, само до износот којшто ги покрива нето паричните одливи на банката во таа валута или во земјата каде што е преземен ликвидносниот ризик, и
- претставуваат докажан извор на ликвидност во секое време, вклучувајќи и во услови на стрес. Овој критериум се смета дека е исполнет доколку во услови на стрес во период од 30 дена намалувањето на цената на акцијата не било поголемо од 40% или зголемувањето на корективниот фактор не било поголемо од 40 процентни поени;

23.5. Ликвидносна поддршка со ограничена примена (англ: restricted-use committed liquidity facility) одобрена од централна банка, доколку се исполнети следниве критериуми:

- провизијата за целиот одобрен износ е еднаква на поголемиот износ од 75 основни поени годишно или најмалку 25 основни поени годишно над разликата во каматниот приход на средствата коишто служат за обезбедување на ликвидносната поддршка и каматниот приход на репрезентативно портфолио на ликвидносни средства по усогласувањето на евентуални материјални разлики во кредитниот ризик;
- ликвидносната поддршка е обезбедена со неоптоварено средство определено од централната банка што ја издава поддршката и коешто може брзо да се пренесе на централната банка, неговата вредност по примената на соодветниот фактор утврден од страна на централната банка е доволен за покривање на вкупниот износ на ликвидносната поддршка и не влегува во пресметката на ВКЛА на банката;

- централната банка има јавно-објавена политика за одобрување ваква ликвидносна поддршка, во која се дефинирани критериумите за одобрувањето и условите за користење на ликвидносната поддршка;
- централната банка не може да ја отповика ликвидносната поддршка пред договорениот рок на достасување којшто не може да е пократок од 30 дена.

24. Вложувањата во хартии од вредност покриени со одредена актива (секјуритизација) можат да се вклучат во поднивото 2Б ликвидна актива, доколку ги исполнуваат следниве услови:

- од страна на призната ИКР им е доделен кредитен рејтинг којшто одговара на степен на кредитен квалитет од 1;
- позицијата е во највисоката транша/највисоките транши на секјуритизацијата што има/ат највисок приоритет во наплатата во целиот животен век на секјуритизацијата, односно сите други транши на секјуритизацијата се субординирани на позицијата во која вложила банката во однос на наплатата на главницата и каматата;
- активата врз основа на која се издадени хартиите од вредност се портфолија од изложености коишто се состојат од една од категориите изложености од ставот 2 од оваа точка или се комбинација од изложеностите од алинеите 1 и 2 од ставот 2 од оваа точка;
- изложеностите не се одобрени од самата банка, нејзиното матично лице, подружница на банката, подружница на матичното лице на банката или од друго лице со кое банката има блиски врски;
- износот на трансата е најмалку 100 милиони евра, доколку е издадена во странство или најмалку 10 милиони евра во денарска противвредност, доколку е издадена во Република Северна Македонија;
- преостанатиот пондериран просечен животен век на трансата не е подолг од 5 години, при што се зема предвид стапката на предвремена отплата на изложеностите врз основа на кои се издадени хартите од вредност, којашто не може да биде пониска од 20%;
- изложеностите се одобрени од друга банка или од финансиско лице.

За потребите на ставот 1 алинеја 3 од оваа точка, портфолијата на изложености се состојат од следниве категории изложености:

- изложености обезбедени со станбени објекти со залог од прв ред, при што вкупниот износ на секоја изложеност не е поголем од 80% од пазарната вредност на станбениот објект со кој е обезбедена таа изложеност (показател ЛТВ) или вкупните обврски на секој должник врз основа на изложеноста обезбедена со станбен објект не надминуваат 45% од неговите вкупни приходи (показател ДТИ);
- изложености обезбедени со станбени објекти коишто се целосно гарантирани од следниве лица за кои, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, е утврден степен на кредитен квалитет од 1 или 2: централна влада, централна банка, регионална власт, локална самоуправа, јавна институција, мултилатерална развојна банка, меѓународна организација за која е определен пондер на ризичност од 0%, друга банка, финансиска институција којашто во земјата каде што е нејзиното седиште има третман на банка согласно со регулативата за утврдување на адекватноста на капиталот на таа земја и друго правно лице, доколку има кредитен рејтинг доделен од призната ИКР.

Вкупниот износ на секоја изложеност не е поголем од 80% од пазарната вредност на станбениот објект со кој е обезбедена таа изложеност (показател ЛТВ), а вкупните обврски на секој должник врз основа на изложеноста обезбедена со станбен објект не надминуваат 33% од неговите вкупни приходи (показател ДТИ) на датумот на оодбрувањето на изложеноста. Притоа, должниците имаат договорна обврска да не го заложуваат станбениот објект без претходна согласност од институцијата што ја одобрила изложеноста;

- изложености одобрени на правни лица во Република Северна Македонија, при што најмалку 80% од вкупниот број должници чиешто изложености се дел од портфолиото се мали друштва, на датумот на издавањето на хартиите од вредност и ниту еден од должниците не е банка;
- изложености врз основа на автомобилски кредити или лизинг на автомобили одобрени на должници во Република Северна Македонија, при што на сите изложености во портфолиото е воспоставен залог или друго слично обезбедување коешто на издавачот на хартиите од вредност му дава право на сопственост на автомобилот;
- изложености одобрени за потрошувачка на физички лица во Република Северна Македонија.

На позициите од оваа точка се применуваат следниве корективни фактори:

- 25% на хартиите од вредност издадени врз основа на изложеностите од ставот 2 алинеи 1, 2 и 4 од оваа точка;
- 35% на хартиите од вредност издадени врз основа на изложеностите од ставот 2 алинеи 3 и 5 од оваа точка.

Вложувања во удели на отворени инвестициски фондови

25. Вложувањата во уделите на отворените инвестициски фондови се распределуваат во соодветено ниво од ВКЛА во зависност од карактеристиките на имотот во кој вложува инвестицискиот фонд, но најмногу до износот од 100 милиони евра во денарска противвредност и доколку се исполнети следниве услови:

- друштво коешто управува со инвестицискиот фонд е со седиште во Република Северна Македонија, или е со седиште во друга земја, во која друштвото е предмет на супервизија на надлежен супервизорски орган, на начин и според регулатива којашто е најмалку еднаква на регулативата во Република Северна Македонија, при што Комисијата за хартии од вредност на Република Северна Македонија има воспоставено соодветна соработка со тој супервизорски орган;
- проспектоот или друг соодветен акт на фондот, содржат податоци за видот на имотот во кој вложува фондот, а доколку се дефинирани лимити на вложувањата, содржи и податоци за нивната висина и начинот на пресметка;
- најмалку еднаш годишно банката има информации за работењето на инвестицискиот фонд коишто се однесуваат на имотот, обврските, приходите и активностите на фондот во текот на извештајниот период;
- инвестицискиот фонд вложува само во позиции од ВКЛА или во деривати, при што вложувањата во деривати се вршат само заради

заштита од ризикот од промена на каматните стапки, валутниот ризик или кредитниот ризик во портфолиото на фондот.

Банката е должна да ги примени следниве минимални корективни фактори на уделите во отворените инвестициски фондови, во зависност од видот на имотот во кој вложува инвестицискиот фонд:

- 0% за паричните средства и за изложеностите кон централните банки од точката 19 потточка 19.2 и 19.3 од оваа одлука;
- 5% за останатите позици од ниво 1 ликвидна актива, освен за исклучително висококвалитетните покриени обврзници;
- 12% за исклучително висококвалитетните покриени обврзници од точката 19 потточка 19.8 од оваа одлука;
- 20% за позициите од поднивото 2А ликвидна актива;
- 30% за хартиите од вредност покриени со одредена актива од поднивото 2Б ликвидна актива од точката 24 став 2 алинеи 1, 2 и 4 од оваа одлука;
- 35% за висококвалитетните покриени обврзници од понивото 2Б ликвидна актива од точката 23 потточка 23.2 од оваа одлука;
- 40% за хартиите од вредност покриени со одредена актива од поднивото 2Б ликвидна актива од точката 24 став 2 алинеи 3 и 5 од оваа одлука;
- 55% за корпоративните должнички хартии од вредност и акциите од поднивото 2Б ликвидна актива од точката 23 потточка 23.3 и 23.4 од оваа одлука.

За потребите на ставот 2 од оваа точка, банката е должна да го примени следниов пристап:

- доколку може да се идентификуваат одделните позиции од имотот во кои вложил инвестицискиот фонд, банката ги применува корективните фактори од ставот 2 од оваа точка за секоја позиција од ВКЛА;
- доколку не можат да се идентификуваат одделните позиции од имотот во кои вложил инвестицискиот фонд, банката претпоставува дека фондот вложувал во одделните позиции од ставот 2 од оваа точка, во обратен редослед, почнувајќи од позицијата од ставот 2 алинеја 8 кон позицијата од алинејата 1, имајќи го предвид дозволеният износ на вложувања определен во проспектоот или друг интерен акт на фондот, се додека не се постигне максималниот износ на уделите во отворени инвестициски фондови од ставот 1 од оваа точка, којшто банката може да го вклучи во ВКЛА.

Банката е должна да развие детална методологија за утврдување на пазарната вредност и на соодветни корективни фактори коишто ќе се применуваат на уделите во отворените инвестициски фондови.

По исклучок на ставот 4 од оваа точка, доколку вложувањата во уделите на отворените инвестициски фондови не се значајни за банката, банката може да го пренесе утврдувањето на пазарната вредност и на корективните фактори, и тоа на:

- депозитарната банка на фондот, доколку фондот вложува единствено во хартии од вредност коишто се чуваат во депозитарната банка, или
- друштво за управување со инвестициски фонд, доколку друштвото ги исполнува условите од ставот 1 алинеја 1 од оваа точка.

Банката може да го искористи исклучокот од ставот 5 од оваа точка, само доколку утврдувањето на пазарната вредност и на корективните фактори извршено од депозитарната банка или од друштвото за управување со инвестициски фондови од ставот 5 од оваа точка, се проверува и потврдува од овластен ревизор, најмалку на годишна основа.

Доколку банката не ги исполнува или престане да ги исполнува условите од ставовите 5 и 6 оваа точка, должна е да го исклучи вложувањето во удели во отворени инвестициски фондови од ВКЛА, согласно со точката 13 став 2 од оваа одлука.

По исклучок на ставот 7 од оваа точка, банката може да не го исклучи вложувањето во уделите на соодветниот отворен инвестициски фондови од ВКЛА, доколку нејзиното вложување не надминува 10% од вкупниот имот на фондот.

Ограничувања, прилагодувања и начин на пресметка на структурата на ВКЛА

26. При утврдувањето на структурата на ВКЛА, банката треба да ги примени следниве ограничувања:

- најмалку 60% од ВКЛА се позиции од нивото 1 ликвидна актива;
- најмалку 30% од ВКЛА се позиции од нивото 1 ликвидна актива без износот на исклучително висококвалитетните покриени обврзници од точката 19 поттока 19.8 од оваа одлука;
- најмногу 15% од ВКЛА се позиции од поднивото 2Б ликвидна актива.

Ограничувањата од ставот 1 од оваа точка се пресметуваат по примената на соодветните корективни фактори, определени во оваа одлука и по примената на прилагодувањата од точката 27 од оваа одлука.

27. Банката е должна да изврши прилагодување на износот на одделните нивоа од ВКЛА согласно со правилата од анексот бр. 1 од оваа одлука, пред да го утврди исполнувањето на ограничувањата од точката 26 од оваа одлука.

VII. НЕТО-ПАРИЧЕН ОДЛИВ

28. Нето-паричниот одлив претставува разлика помеѓу вкупниот износ на паричните одливи, утврдени согласно со главата VIII од оваа одлука, и збирот на паричните приливи и тоа на:

- неограничените парични приливи од ставот 2 алинеја 1 од оваа точка;
- помалиот износ од: (1) делумно-ограничените парични приливи од ставот 2 алинеја 2 од оваа точка и (2) 90% од вкупните парични одливи од главата VIII од оваа одлука, намалени за износот од алинејата 1 од оваа точка;
- помалиот износ од: (1) ограничените парични приливи од ставот 2 алинеја 3 од оваа точка и (2) 75% од вкупните парични одливи од главата VIII од оваа одлука, намалени за износите од алинеите 1 и 2 оваа точка.

За потребите на оваа точка и анексот бр. 2 од оваа одлука:

- неограничените парични приливи се еднакви на збирот на паричните приливи коишто ги исполнуваат условите од точките 56 и 57 од оваа одлука;
- делумно-органичените парични приливи се паричните приливи коишто ги исполнуваат условите од точката 58 од оваа одлука;
- ограничените парични приливи ги опфаќаат сите останати парични приливи коишто не ги исполнуваат условите од точките 56, 57 и 58 од оваа одлука и на кои се применува ограничувањето од точката 55 став 1 од оваа одлука.

Нето-паричниот одлив од ставот 1 од оваа точка и износите од ставот 1 алинеи 2 и 3 од оваа точка не можат да бидат помали од нула.

При утврдувањето на нето-паричниот прилив од ставот 1 од оваа точка, банката ги зема предвид паричните одливи и паричните приливи коишто ќе се случат во следните 30 дена, вклучувајќи ја и каматата којашто очекува да ја добие и исплати во тој период.

Банката го утврдува износот на нето-паричниот одлив од ставот 1 од оваа точка со користење на формулата од анексот бр. 2 од оваа одлука.

VIII. ПАРИЧНИ ОДЛИВИ

29. Во паричните одливи се вклучуваат:

- паричните одливи врз основа на стабилните мали депозити од точката 30 од оваа одлука, останатите мали депозити од точката 31 од оваа одлука, имајќи ги предвид одредбите од точката 32 од оваа одлука и на прибраните мали депозити од други земји согласно со точката 33 од оваа одлука;
- паричните одливи врз основа на оперативните депозити од точката 34 од оваа одлука;
- паричните одливи врз основа на другите обврски на банката од точките 35, 36, 37, 38, 39 и 40 од оваа одлука;
- паричните одливи врз основа на преземените вонбилансни обврски од точката 41 од оваа одлука, имајќи ги предвид одредбите од точката 42 од оваа одлука;
- дополнителните парични одливи од точките 43, 44, 45, 46, 47, 48 и 49 од оваа одлука.

Вкупниот износ на паричните одливи се утврдува како производ на состојбата на позициите од ставот 1 од оваа точка и соодветната стапка на одлив, односно, стапката на користење, определени во оваа глава од одлуката, поделен со 100.

На паричните одливи врз основа на обврски коишто не се опфатени во ставот 1 од оваа точка, се применува стапка на одлив или стапка на користење од 100%.

Мали депозити

30. Стабилните мали депозити се депозитите коишто, согласно со закон, се предмет на осигурување од Фондот за осигурување на депозитите (во

понатамошниот текст: Фондот) или од шема за осигурување депозити во друга земја според која се врши осигурување на депозитите најмалку на начин на кој Фондот врши осигурување на депозитите во Република Северна Македонија и коишто исполнуваат еден од следниве услови:

30.1. Постои мала веројатност за повлекување на депозитот поради воспоставениот деловен однос меѓу депонентот и банката, што подразбира дека во моментот на утврдувањето на паричниот одлив е исполнет најмалку еден од следниве критериуми:

- депонентот има договорен однос со банката којшто трае најмалку 12 месеци,
- депонентот користи станбен кредит или друг долгорочен кредит од банката, или
- депонентот користи најмалку уште еден производ на банката, којшто не е кредит.

30.2. Станува збор за средства на трансакциска сметка, на која редовно има прилив/одлив на средства врз основа на плата или други приходи на депонентот.

На стабилните мали депозити од оваа точка се применува стапка на одлив од 5%.

31. На останатите мали депозити коишто не ги исполнуваат критериумите од точката 30 од оваа одлука, се применува стапка на одлив од 10%, со исклучок на депозитите што ги исполнуваат следниве критериуми на кои се применуваат стапките на одлив утврдени согласно со ставовите 2 и 3 од оваа точка:

31.1. Вкупниот износ на сите депозити на депонентот кај банката и кај групата на која и припаѓа банката надминува 100.000 евра во денарска противвредност;

31.2. Депозитот е на сметка до која може да се пристапи само преку интернет;

31.3. Депозитот е со каматна стапка којашто исполнува било кој од следниве услови:

- каматната стапка значајно ја надминува просечната стапка за слични производи,
- приносот од каматата зависи од приносот на еден или повеќе пазарни индекси или
- приносот од каматата зависи од било која пазарна варијабла, со исклучок на променливите каматни стапки;

31.4. Депозитот е со фиксен рок на достасување којшто истекува во следните 30 дена или е со фиксен отказан рок пократок од 30 дена, со исклучок на депозитите од точката 32 став 1 од оваа одлука;

31.5. Депонентот не е резидент на Република Северна Македонија или депозитот е изразен во друга валута различна од денарот (за депозитите во Република Северна Македонија) или депонентот не е резидент на земјата во

која банката има подружница или филијала или депозитот е изразен во друга валута различна од валутата на земјата во која банката има подружница или филијала (за депозитите во странство).

Банката е должна да ја оцени веројатноста за одлив на депозитите од ставот 1 од оваа точка и во своите интерни акти да ја утврди стапката на одлив којашто може да се движи:

- помеѓу 10% и 15% за депозитите коишто го исполнуваат критериумот од ставот 1 потточка 31.1 од оваа точка или коишто исполнуваат било кои два критериума од ставот 1 потточки 31.2, 31.3, 31.4 и 31.5 од оваа точка,
- помеѓу 15% и 20% за депозитите коишто го исполнуваат критериумот од ставот 1 потточка 31.1 од оваа точка и најмалку уште еден критериум од ставот 1 потточки 31.2, 31.3, 31.4 и 31.5 од оваа точка или исполнуваат најмалку три критериуми од ставот 1 од оваа точка.

Доколку банката не изврши оценка на веројатноста за одлив на депозитите од ставот 1 од оваа точка, должна е да примени стапка на одлив од 20%.

Народната банка може да и наложи на банката да примени повисоки стапки на одлив од тие предвидени во нејзините интерни акти, согласно со природата, видот и обемот на финансиските активности коишто ги врши банката.

32. По исклучок на точките 30 и 31 од оваа одлука, банката може да не ги вклучи во пресметката на паричните одливи следниве орочени депозити (да примени стапката на одлив од 0%):

- депонентот не смее да го повлече депозитот во следните 30 дена или
- во случај на можност за предвремено повлекување на депозитот во следните 30 дена, депонентот треба да плати парична казна којашто се состои од загубената камата за периодот меѓу датумот на повлекување на средствата и датумот на достасување на депозитот, зголемена за дополнителен износ на казна, којшто што не мора да го надмине износот на каматата за периодот од датумот на вложување на депозитот до датумот на повлекувањето.

Доколку дел од орочениот депозит од ставот 1 од оваа точка може да се повлече без парична казна, на тој дел од депозитот се применуваат соодветните стапки на одлив од точките 30 и 31 од оваа одлука. На преостанатиот дел од орочениот депозит се применуваат одредбите од ставот 1 од оваа точка.

На орочените депозити со преостанат рок на достасување којшто е пократок од 30 дена и коишто се веќе откажани од депонентот и е поднесено барање за исплата, се применува стапка на одлив од 100%.

33. На прибраните мали депозити во други земји, се применува стапката на одлив определена во соодветната регулатива на другата земја, само доколку таа стапка е повисока од стапките на одлив определени во точките 30, 31 и 32 од оваа одлука.

Оперативни депозити

34. Оперативните депозити се депозити кај банката коишто служат за извршување:

- активности на порамнување, давање услуги на чување имот, управување со средства и други слични активности коишто ги нуди банката во рамките на воспоставниот деловен однос со клиентот, или
- други активности за кои е воспоставен постојан деловен однос со клиентот – нефинансиско правно лице.

Како оперативни депозити се сметаат депозитите од ставот 1 од оваа точка кај кои се предвидени правни или оперативни ограничувања поради кои постои мала веројатност за одлив на средствата во следните 30 дена.

Во активностите од ставот 1 алинеја 1 од оваа точка се вклучуваат само оние активности на порамнување, давање услуги на чување имот, управување со средства и други слични активности коишто се значајни за клиентот, односно коишто имаат значително влијание врз неговото работење.

За потребите на ставот 1 алинеја 2 од оваа точка, се смета дека е воспоставен постојан деловен однос со клиент - нефинансиско правно лице, доколку се исполнети следниве услови:

- каматната стапка за депозитот е најмалку 5 основни поени под стапката што преовладува за депозитите на правни лица, но не е негативна,
- депозитот се чува на посебни сметки, при што висината на каматната стапка не влијае врз клиентот да чува средства на овие сметки над нивото потребно за извршување на активностите опфатени со деловниот однос,
- на редовна основа се реализираат значителни износи на приливи/одливи и
- односот со клиентот трае најмалку 24 месеци или депозитот се користи за извршување најмалку две услуги од банката (на пример: пристап до домашниот или меѓународниот платен промет, тргување со хартии од вредност или депозитарни услуги и слично).

Во утврдувањето на износот на оперативните депозити од ставот 1 од оваа точка се вклучува само оној дел од депозитот којшто е потребен за вршење на активностите од ставот 1 од оваа точка.

На оперативните депозити коишто ги исполнуваат условите од оваа точка се применува стапка на одлив од 25%. На вишокот средства над износот од ставот 5 од оваа точка се применуваат соодветните стапки на одлив од точката 35 од оваа одлука.

По исклучок на ставот 6 од оваа точка, депозитите од ставот 1 алинеја 1 од оваа точка коишто се предмет на осигурување од Фондот или се опфатени со шема за осигурување депозити во друга земја според која се врши осигурување на депозитите најмалку на начин на кој Фондот врши осигурување на депозитите во Република Северна Македонија, на тие депозити се применува стапка на одлив од 5%.

Средствата на кореспондентните сметки од други банки и депозитите за извршување брокерски услуги не се сметаат како оперативни депозити и на нив се применува стапка на одлив од 100%.

Други обврски (неоперативни депозити)

35. На депозитите или на делот од депозитите од нефинансиски правни лица коишто не ги исполнуваат условите од точката 34 од оваа одлука и на депозитите или на делот од депозитите од централни влади, централни банки, мултилатерални развојни банки и јавни институции, се применува стапка на одлив од 40%.

По исклучок од ставот 1 од оваа точка, доколку депозитот од лицата од ставот 1 од оваа точка е предмет на осигурување од Фондот или е опфатен со шема за осигурување на депозитите во друга земја според која се врши осигурување на депозитите најмалку на начин на кој Фондот врши осигурување на депозитите во Република Северна Македонија, на тој депозит се применува стапка на одлив од 20%.

36. На обврските поврзани со оперативното работење на банката (обврски што креираат оперативни трошоци за банката), се применува стапка на одлив од 0%.

37. На обврските врз основа на обезбедено кредитирање и на трансакциите движени од пазарот на капитал коишто достасуваат во следните 30 дена се применуваат следниве стапки на одлив:

- 0%, за обврските коишто се обезбедени со позиции коишто би ги исполниле условите за вклучување во ниво 1 ликвидна актива од точката 19 од оваа одлука, со исклучок на исклучително висококвалитетните покриени обврзници од точката 19 потточка 19.8 од оваа одлука;
- 7%, за обврските коишто се обезбедени со исклучително висококвалитетните покриени обврзници коишто би ги исполниле условите од точката 19 потточка 19.8 од оваа одлука;
- 15%, за обврските коишто се обезбедени со позиции коишто би ги исполниле условите за вклучување во подниво 2А ликвидна актива, согласно со точка 22 од оваа одлука;
- 25%, за обврските коишто се обезбедени со хартии од вредност покриени со одредена актива коишто би ги исполниле условите од точката 24 став 2 алинеи 1, 2 и 4 од оваа одлука;
- 30%, за обврските коишто се обезбедени со висококвалитетни покриени обврзници коишто би ги исполниле условите од точката 23 потточка 23.2 од оваа одлука;
- 35%, за обврските коишто се обезбедени со хартии од вредност покриени со одредена актива коишто би ги исполниле условите од точката 24 став 2 алинеи 3 и 5 од оваа одлука;
- 50%, за обврските коишто се обезбедени со корпоративни должнички хартии од вредност или со акции коишто би ги исполниле условите од точката 23 потточки 23.3 и 23.4 од оваа одлука;
- минималните корективни фактори од точката 25 ставови 2 и 3 од оваа одлука, за обврските коишто се обезбедени со удели во отворени инвестициски фондови коишто би ги исполниле условите за

вклучување во соодветното ниво од ВКЛА, согласно со точката 25 од оваа одлука;

- 100% за сите други обврски коишто се обезбедени со средства коишто не се опфатени во останатите алинеи од овој став.

По исклучок на ставот 1 од оваа точка, на обврските врз основа на обезбедено кредитирање и на трансакциите движени од пазарот на капитал склучени со Народната банка, се применува стапка на одлив од 0%. Доколку трансакцијата е склучена со централна банка на друга земја, преку филијала на банката во другата земја, се применува стапка на одлив од 0% само доколку филијалата има ист пристап до ликвидносна поддршка одобрена од централната банка на другата земја, дури и во услови на стрес, како и останатите банки во другата земја.

По исклучок на ставот 1 од оваа точка, на обврските врз основа на обезбедено кредитирање и на трансакциите движени од пазарот на капитал на кои, согласно со ставот 1 од оваа точка се применува стапка на одлив којашто е повисока од 25%, банката може да примени стапка на одлив од 25%, доколку трансакцијата е склучена со:

- централната влада, јавна институција, регионална власт или локална самоуправа во Република Северна Македонија;
- централна влада, јавна институција, регионална власт или локална самоуправа на друга земја, доколку трансакцијата ја врши подружница на банката во другата земја;
- мултилатерална развојна банка.

На обврските врз основа на обезбедено кредитирање и на трансакциите движени од пазарот на капитал склучени со јавната институција, регионалната власт или локалната самоуправа од ставот 3 алинеи 1 и 2 од ова точка, може да се примени стапка на одлив од 25%, само доколку за јавната институција, регионалната власт или локалната самоуправа се применува пондер на ризичност од 20%, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот.

38. Банката утврдува одлив од своп на обезбедувања (англ. collateral swap) или од трансакции со слични карактеристики, којшто достасува во следните 30 дена, доколку на средството што е добиено од другата договорна страна се применува понизок корективен фактор од корективниот фактор што се применува на средството што е дадено на другата договорна страна. Одливот се утврдува како разлика на пазарната вредност на средството коешто банката го добила од другата договорна страна, коригирана за соодветниот корективен фактор и пазарната вредност на средството коешто банката го дала на другата договорна страна, коригирана за соодветниот корективен фактор. За потребите на оваа пресметка, на средствата коишто не ги исполнуваат условите за вклучување во ВКЛА се применува корективен фактор од 100%.

По исклучок на ставот 1 од оваа точка, на своповите на обезбедувања и на трансакциите со слични карактеристики склучени со Народната банка или со централна банка на друга земја, соодветно се применуваат одредбите од точката 37 став 2 од оваа одлука.

По исклучок на ставот 1 од оваа точка, на своповите на обезбедувања и на трансакциите со слични карактеристики склучени со централната влада, јавна институција, регионалната власт или локалната самоуправа во Република Северна Македонија, со централна влада, јавна институција, регионална власт или локалната самоуправа на друга земја или со мултилатерална развојна банка, соодветно се применуваат одредбите од точката 37 ставови 3 и 4 од оваа одлука.

39. На записите, обврзниците и другите должнички хартии од вредност издадени од банката се применува стапка на одлив од 100%. По исклучок, на обврзниците коишто се целосно продадени на физички лица и на мали друштва и за кои се предвидени ограничувања коишто не даваат можност како купувачи на овие обврзници да се јават други лица, освен физичките лица и малите друштва, се применува соодветната стапка на одлив за мали депозити од точките 30, 31, 32 и 33 од оваа одлука.

40. На средствата коишто банката ги позајмила, коишто не се обезбедени со други средства и коишто достасуваат во следните 30 дена, се применува стапка на одлив од 100%, освен доколку средствата коишто банката ги позајмила се во нејзина сопственост и не се дел од ВКЛА на банката.

Преземени вонбилансни обврски

41. Паричните одливи од преземените вонбилансни обврски за ликвидносна поддршка и од преземените вонбилансни обврски за кредитирање (во понатамошниот текст: преземени вонбилансни обврски) се утврдуваат како дел од максималниот износ којшто може да биде искористен во следните 30 дена (неискористен дел од преземените вонбилансни обврски), намален за износот на вонбилансните обврски врз основа на финансирање на трговската размена и за вредноста на обезбедувањето дадено на банката утврдена согласно со точката 16 став 2 од оваа одлука, доколку обезбедувањето:

- може повторно да се користи од банката за повлекување дополнителни ликвидни средства;
- претставува ликвидно средство, но не влегува во пресметката на ВКЛА, и
- не е издадено од клиентот на кого му е одобрена вонбилансната обврска или од лице поврзано со него.

42. На неискористениот дел од преземените вонбилансни обврски од точката 41 од оваа одлука којшто може да биде искористен во следните 30 дена се применуваат следниве стапки на користење:

- 5% на неискористениот дел од преземените вонбилансни обврски, доколку ги исполнува условите за вклучување во портфолиото на мали кредити, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот;
- 10% на неискористениот дел од преземените вонбилансни обврски за кредитирање, доколку клиентот е нефинансиско правно лице (со исклучок на малите друштва коишто се вклучени во алиенејата 1 од овој став), централна влада, централна банка, јавна институција или мултилатерална развојна банка;

- 30% на неискористениот дел од преземените вонбилансни обврски за ликвидносна поддршка, доколку клиентот е лице од алинејата 2 од овој став;
- 10% на неискористениот дел од преземените вонбилансни обврски за ликвидносна поддршка на лице со посебна намена коешто е основано единствено за вршење активности поврзани со спроведување една или повеќе трансакции на секјуритизација, доколку преземената вонбилансна обврска се користи за купување изложености кон нефинансиски лица, со исклучок на хартии од вредност, доколку неискористениот дел го надминува износот на купените изложености, а, согласно со договорот, максималниот износ што може да се искористи не може да го надмине износот на купените изложености;
- 40% на неискористениот дел од преземените вонбилансни обврски кон банки;
- 40% на неискористениот дел од преземените вонбилансни обврски за кредитирање кон лица од финансискиот сектор коишто се предмет на супервизија од соодветно регулаторно тело, вклучувајќи ги и друштвата за осигурување, инвестициските друштва, отворените инвестициски фондови и затворените инвестициски фондови;
- 100% на неискористениот дел од преземените вонбилансни обврски за ликвидносна поддршка коишто не ги исполнуваат условите од алинејата 4 од овој став;
- 100% на неискористениот дел од преземените вонбилансни обврски на сите други лица од финансискиот сектор коишто не се опфатени во претходните алинеи од овој став.

По исклучок на ставот 1 од оваа точка, Развојната банка на Северна Македонија може да ги примени соодветните стапки на користење од ставот 1 алинеи 1 и 2 од оваа точка на преземените вонбилансни обврски одобрени на лица од финансискиот сектор заради одобрување кредити од промотивен карактер (англ. promotional lenders), доколку тие кредити ги исполнуваат условите од ставот 1 алинеи 1 и 2 од оваа точка.

На кредитите од промотивен карактер коишто се одобрени преку друга банка, како посредник, банката-посредник може да ги примени соодветните стапки на користење определени со ставот 1 алинеи 1 и 2 од оваа точка.

За потребите на ставот 2 и 3 од оваа точка и точката 52 потточка 52.1 став 2 од оваа одлука, кредитите од промотивен карактер се одобруваат на нефинансиски лица на неконкурентна и непрофитна основа заради остварување на политиката на централната влада или на локалната самоуправа и регионалната власт. Преземените вонбилансни обврски може да се користат од лицето на кое му се одобрени само за промотивни кредити, и тоа до износот на побараните промотивни кредити, за што е обезбедено редовно известување за употребата на исплатените средства.

Дополнителни парични одливи

43. За обезбедувањето коешто е дадено од банката во рамки на склучените договори за деривати и коешто би ги исполнило условите за вклучување во нивото 2 ликвидна актива, согласно со главата VI од оваа

одлука, банката е должна да пресмета износ на дополнителен паричен одлив од 20% од вредноста на обезбедувањето.

Доколку обезбедувањето коешто е дадено од банката во рамки на склучените договори за деривати и коешто би ги исполнило условите за исклучително висококвалитетни покриени обврзници од точката 19 потточка 19.8 од оваа одлука, банката е должна да пресмета износ на дополнителен паричен одлив од 10% од вредноста на обезбедувањето.

44. Банката е должна да го утврди износот на дополнителниот паричен одлив од сите склучени договори чишто договорни услови би довеле до барање за дополнителен износ на обезбедување или до дополнителен паричен одлив во следните 30 дена, заради значајно намалување на кредитната способност на банката и да ја извести Народната банка за висината и основот на тој одлив, во рокот определен во точката 71 став 2 од оваа одлука.

Имајќи ја предвид висината на одливот и неговата значајност за банката, Народната банка ќе ја извести банката дали да пресметува дополнителен паричен одлив за договорите од ставот 1 од оваа точка, во кој случај банката е должна да примени стапка на одлив од 100% на паричниот одлив или на дополнителниот износ на обезбедувањето.

За потребите на ставот 1 од оваа точка, банката е должна на редовна основа да утврдува кое намалување на нејзината кредитна способност е значајно од аспект на секој склучен договор од ставот 1 од оваа точка и да ја извести Народната банка за добиените резултати во рокот определен во точката 71 став 2 од оваа одлука.

45. Банката е должна да утврди дополнителен паричен одлив за дополнителниот износ на обезбедување којшто би бил потребен заради влијанието на негативните движења на пазарот врз склучените договори за деривати банката, доколку тие договори се значајни за банката.

Дополнителниот паричен одлив од ставот 1 од оваа точка е еднаков на најголемиот дополнителен износ на обезбедување, достигнат во претходните две години, утврден на нето-основа за период од 30 дена.

За потребите на ставот 1 од оваа точка, склучените договори за деривати се сметаат за значајни за банката доколку нивната вкупна номинална вредност надминала 10% од нето-паричните одливи на банката, утврдени согласно со главата VII од оваа одлука, барем еднаш во претходните две години. За потребите на овој став, нето-паричните одливи се утврдуваат без да се земе предвид дополнителниот паричен одлив од ставот 1 од оваа точка.

46. На нето-паричниот одлив врз основа на договорите за деривати, со исклучок на договорите од точките 43, 44 и 45 од оваа одлука, којшто се очекува да се случи во следните 30 дена се применува стапка на одлив од 100%.

Паричните одливи и паричните приливи врз основа на договорите од ставот 1 од оваа точка коишто треба да се случат во следните 30 дена се

утврдуваат на нето-основа само доколку во договорот за дериват е предвидено билансно нетирање на побарувањата и обврските со другата договорна страна.

По исклучок на ставот 2 од оваа точка, банката ќе ги утврди паричните одливи и приливи на нето-основа и од дериватите во странска валута кај кои е договорена целосна размена на номиналната вредност во ист момент или најдоцна до крајот на денот, дури и доколку не е предвидено билансно нетирање на побарувањата и обврските со другата договорна страна.

За потребите на оваа точка, при утврдувањето на паричните одливи и приливи на нето-основа, банката не го зема предвид износот на обезбедувањето што би го дала или што би го добила во следните 30 дена. По исклучок, при утврдувањето на паричните одливи и приливи на нето-основа, банката може да го земе предвид обезбедувањето што би го добила доколку се исполнети следниве услови: (1) обезбедувањето ги исполнува критериумите за вклучување во ВКЛА, согласно со главата VI од оваа одлука и (2) нема правни и оперативни пречки за банката да го користи добиеното обезбедувањето за други цели.

47. Банката е должна да утврди дополнителен паричен одлив за кратките позиции покриени со необезбедени трансакции на добивање хартии од вредности или стоки на заем, во износ од 100% од пазарната вредност на хартијата од вредност или стоката, освен доколку условите под кои е склучена трансакција предвидуваат обврска за враќање на хартијата од вредност или стоката по истекот на следните 30 дена. Доколку кратката позиција е покриена со обезбедена трансакција финансирана со хартии од вредност, банката применува стапка на одлив од 0%.

48. Банката е должна да утврди дополнителен паричен одлив со примена на стапка на одлив од 100% на:

- вишокот на обезбедување со кое банката располага, а коешто врз основа на договор, другата договорна страна може да го отповика во било кое време;
- обезбедувањето коешто може да биде побарано од другата договорна страна во следните 30 дена;
- обезбедувањето коешто ги исполнува критериумите за вклучување во ВКЛА, согласно со главата VI од оваа одлука, доколку тоа обезбедување може да биде заменето со обезбедување коешто нема да ги исполнува критериумите за вклучување во ВКЛА, без согласност од банката;
- загубата од финансирањето преку хартии од вредност покриени со одредена актива, покриени обврзници и други слични финансиски инструменти коишто достасуваат во следните 30 дена, доколку овие инструменти се издадени од банката или од лице со посебна намена коешто е основано за вршење активности поврзани со секјуритизација и чиешто работење е спонзорирано од банката.

На сите останати обврски коишто достасуваат во следните 30 дена и не се опфатени во оваа точка и во останатите точки од оваа глава, банката применува стапка на одлив од 100%.

На депозитите коишто се добиени како обезбедување банката е должна да утврди паричен одлив со примена на соодветните стапки на одлив од ставот 1 од оваа точка и од точките 44, 45 и 46 од оваа одлука, при што депозитот нема да се смета како мал депозит, оперативен депозит или друга обврска од оваа глава или како останата обврска од ставот 2 од оваа точка.

Доколку збирот на сите договорени обврски за финансирање на нефинансиско лице во следните 30 дена, со исклучок на обврските опфатени во оваа точка и во останатите точки од оваа глава, го надминува збирот на паричните приливи од тоа лице утврдени согласно со точката 52 поточка 52.1 од оваа одлука, банката е должна на надминувањето да примени стапка на одлив од 100%.

Доколку при извршување на брокерски услуги, банката интерно ја покрила кратката позиција на клиентот со активни позиции на друг клиент, а притоа активните позиции не ги исполнуваат критериумите за позиции од ВКЛА, на преземената обврска за финансирање банката применува стапка на одлив од 50%.

49. Банката е должна на редовна основа да ја оцени веројатноста и износот на паричните одливи коишто може да настанат во следните 30 дена од други производи и услуги коишто не се опфатени во оваа глава од одлуката. Во оцената се вклучуваат најмалку:

- другите вонбилансни обврски и преземените обврски за финансирање, вклучувајќи ги и отповикливите обврски за финансирање;
- неискористени кредити и аванси на правни лица;
- неповлечени средства врз основа на склучени договори за кредити покриени со станбени објекти;
- кредитни картички;
- дозволени пречекорувања на трансакциски сметки;
- планирани одливи поврзани со обновување на постојните или одобрување нови кредити на физички и правни лица;
- обврски врз основа на останати деривати коишто не се опфатени во оваа глава;
- вонбилансни обврски за финансирање на трговската размена.

Оцената од ставот 1 од оваа точка се врши со користење на претпоставките за утврдување услови на стрес, при што банката го има предвид репутацискиот ризик на кој може да биде изложена доколку не го обезбеди финансирањето на наведените производи и услуги.

Најмалку еднаш годишно, банката ја известува Народната банка за сите производи и услуги за кои согласно со оцената од ставот 1 од оваа точка утврдила дека веројатноста и износот на парични одливи се значајни за работењето на банката.

Врз основа на доставената анализа од ставот 3 од оваа точка, Народната банка ја утврдува висината на стапката на одлив.

За вонбилансните обврски од ставот 1 алинеја 8 од оваа точка, стапката на користење е 5%.

IX. ПАРИЧНИ ПРИЛИВИ

50. Во пресметката на нето-паричниот одлив од точката 28 од оваа одлука се вклучуваат паричните приливи коишто, согласно со договор, се очекува да се случат следните 30 дена, при што тие приливи не се поврзани со побарувања коишто се достасани, нефункционални или за кои банката очекува дека нема да се наплатат во следните 30 дена.

За потребите на ставот 1 од оваа точка, на паричните приливи коишто се очекува да се случат во следните 30 дена се применуваат стапките на прилив од точките 51 и 52 од оваа одлука.

Приливите што се реализираат во трети земји каде што постојат ограничувања во однос на трансферот на средствата или приливите што се изразени во неконвертибилни валути, можат да се вклучат во пресметка на паричните приливи, само до износот којшто соодветствува со одливот којшто се реализира во таа земја или во таа неконвертибилна валута.

Стапки на приливи

51. Банката применува стапка на прилив од 100% на паричните приливи врз основа на:

- побарувањата од централни банки и од финансиски лица со преостаната рочност до 30 дена;
- приливи врз основа на финансирање на трговската размена, коишто автоматски се реализираат во случај на неисполнување на обврските, со преостаната рочност до 30 дена;
- хартии од вредност коишто достасуваат во следните 30 дена;
- побарувањата врз основа на акции коишто се вклучуваат во МБИ10 или во берзански индекс на пазарот на друга земја, којшто од страна на надлежен орган во земјата е определен како главен берзански индекс, со исклучок на акциите коишто се вклучени во ниво 2Б ликвидна актива, согласно со точката 23 потточката 23.4 од оваа одлука. Во оваа позиција се вклучуваат приливите од побарувањата коишто достасуваат во следните 30 дена, и тоа дивидендите коишто се исплаќаат во готовина и приливите од реализирана продажба на акциите, за кои сè уште не е извршено порамнувањето, доколку не се вклучени во ВКЛА.

52. По исклучок на точката 51 од оваа одлука:

52.1. На приливите од побарувањата од нефинансиски лица со преостаната рочност до 30 дена, со исклучок на приливите од побарувањата од точката 51 алинеи 2 и 3 од оваа одлука, банката применува стапка на прилив од 50%.

По исклучок на ставот 1 од оваа потточка, на приливот врз основа на кредитите од промотивен карактер или на приливот од слични средства од мултилатерална развојна банка или јавна институција за кои банката преземала обврска да ги одобри како посредник, банката применува стапка на прилив еднаква на стапката на одлив што се применува на овој вид кредити, согласно со точката 42 ставови 2, 3 и 4 од оваа одлука;

52.2. На приливите од обезбедено кредитирање и на трансакциите движени од пазарот на капитал со преостаната рочност до 30 дена се применува стапка на прилив од:

- 0%, доколку се обезбедени со позиции коишто би ги исполниле условите за вклучување во нивото 1 ликвидна актива од точката 19 од оваа одлука, со исклучок на исклучително висококвалитетните покриени обврзници од точката 19 потточка 19.8 од оваа одлука;
- 7% доколку се обезбедени со исклучително висококвалитетни покриени обврзници коишто би ги исполниле условите од точката 19 потточка 19.8 од оваа одлука;
- 15%, доколку се обезбедени со позиции коишто би ги исполниле условите за вклучување во поднивото 2А ликвидна актива, согласно со точка 22 од оваа одлука;
- 25%, доколку се обезбедени со хартии од вредност покриени со одредена актива коишто би ги исполниле условите од точката 24 став 2 алинеи 1, 2 и 4 од оваа одлука;
- 30% доколку се обезбедени со висококвалитетни покриени обврзници коишто би ги исполниле условите од точката 23 потточка 23.2 од оваа одлука;
- 35%, доколку се обезбедени со хартии од вредност покриени со одредена актива коишто би ги исполниле условите од точката 24 став 2 алинеи 3 и 5 од оваа одлука;
- 50%, доколку се обезбедени со корпоративни должнички хартии од вредност и акции коишто би ги исполниле условите од точката 23 потточка 23.3 и 23.4 од оваа одлука;
- минималните корективни фактори од точката 25 ставови 2 и 3 од оваа одлука, доколку се обезбедени со удели во отворени инвестициски фондови коишто би ги исполниле условите за вклучување во соодветното ниво од ВКЛА, согласно со точката 25 од оваа одлука;
- 100% доколку се обезбедени со позиции коишто не се опфатени во останатите алинеи од оваа точка.

По исклучок на ставот 1 од оваа потточка, банката нема да признае паричен прилив доколку обезбедувањето се користи од банката за покривање на кратката позиција од точката 47 од оваа одлука;

52.3. На приливите од кредитите за тргување коишто достасуваат во следните 30 дена и коишто се обезбедени со позиции коишто не ги исполнуваат условите за вклучување во ВКЛА, банката применува стапка на прилив од 50%. Овие приливи можат да се земат предвид при утврдувањето на нето-паричниот одлив, само доколку обезбедувањето коешто банката го добила за овие кредити не го користи за покривање на било која кратка позиција;

52.4. На приливите од депозити кај други банки коишто имаат третман на оперативни депозити кај тие банки, банката применува стапка на прилив еднаква на стапката на одлив којашто банката ја применува на очекуваните одливи врз основа на овој вид депозити, согласно со точката 34 од оваа одлука (т.н. симетрична стапка). Ако банката не може да ја утврди симетричната стапка, применува стапка на прилив од 5%:

52.5. Банката утврдува прилив од своп на обезбедувања или од трансакции со слични карактеристики, којшто достасува во следните 30 дена, доколку на средството што е дадено на другата договорна страна се применува понизок корективен фактор од корективниот фактор што се применува на средството што е добиено од другата договорна страна, согласно со главата VI од оваа одлука. Приливот се утврдува како разлика на пазарната вредност на средството коешто банката го дала на другата договорна страна, коригирана за соодветниот корективен фактор и пазарната вредност на средството што банката го добила од другата договорна страна, коригирана за соодветниот корективен фактор. За потребите на оваа пресметка, на средствата коишто не ги исполнуваат условите за вклучување во ВКЛА, се применува корективен фактор од 100%;

52.6. Доколку обезбедувањето добиено врз основа на трансакција на обратен репо, трансакција на добивање хартии од вредност или стоки на заем, своповите на обезбедувања или други трансакции со слични карактеристики коишто достасуваат во 30 следните дена, се користи за покривање кратки позиции коишто можат да се продолжат по следните 30 дена, банката претпоставува дека ќе настане обновување/продолжување на овие трансакции и нема да утврди паричен прилив. За потребите на оваа потточка, кратките позиции вклучуваат продажба на хартија од вредност за потребите на стратегијата на банката за тргување или за заштита на ризикот и нејзин откуп по одреден временски период, како и добивање хартија од вредност на заем и нејзино давање на заем на друга договорна страна за подолг период од периодот за кој е добиена;

52.7. Банката нема да утврди паричен прилив за неискористените вонбилансни побарувања за ликвидносна поддршка и за кредитирање одобрени на банката, вклучувајќи ги и неискористените вонбилансни побарувања за ликвидносна поддршка од централната банка и сите останати добиени вонбилансни побарувања, со исклучок на вонбилансите побарувања од точката 42 став 2 од оваа одлука;

52.8. Паричните приливи од побарувањата врз основа на хартии од вредност издадени од самата банка или од лице со посебна намена коешто е основано единствено за вршење активности поврзани со спроведување една или повеќе трансакции на секјуритизација со кое банката има блиски врски, се вклучуваат на нето основа со стапката на прилив којашто се применува на побарувањата врз основа на кои се издадени хартиите од вредност.

52.9. Банката применува стапка на прилив од 20% на кредитите коишто немаат рок на достасување, доколку склучениот договор ѝ овозможува на банката да ги повлече одобрените средства или да побара плаќање на кредитот во следните 30 дена.

53. На нето-паричниот прилив врз основа на договорите за деривати, којшто се очекува да се случи во следните 30 дена се применува стапка на прилив од 100%. Нето-паричниот прилив се утврдува со соодветна примена на одредбите од точката 46 ставови 2, 3 и 4 од оваа одлука.

54. Банката нема да утврди паричен прилив за позициите коишто се дел од ВКЛА, освен за достасаните наплати коишто не се земени предвид при утврдувањето на пазарната вредност на соодветната позиција.

Ограничувања на паричните приливи

55. Вкупните парични приливи на банката не можат да бидат повисоки од 75% од вкупните парични одливи, утврдени согласно со главата VIII од оваа одлука.

Банката може да го надмине ограничувањето од ставот 1 од оваа точка, само доколку надминувањето произлегува од случаите опфатени во точките 56, 57 и 58 од оваа одлука.

56. По добиена согласност од Народната банка, следниве приливи не се вклучуваат во ограничувањето од точката 55 од оваа одлука:

56.1. Приливи од матичното лице на банката, подружница на банката друга подружница на матичното лице на банката или лице коешто е вклучено во консолидираните финансиски извештаи на банката;

56.2. Приливи од депозити коишто банката ги вложила кај друга банка која е член на иста банкарска група во земјата или странство, доколку се исполнети следниве услови:

- банката и другата договорна страна се предмет на целосна консолидација,
- банката и другата договорна страна применуваат исти процеси за процена, мерење и контрола на ризиците,
- банката и другата договорна страна се основани во Република Северна Македонија,
- не постојат ограничувања за повлекување на вложените средства на банката;

56.3. Приливи од кредити обезбедени со станбен објект, кредити од промотивен карактер од точката 42 став 4 од оваа одлука или од мултилатерална развојна банка или јавна институција, одобрени од банката како посредник;

57. По добиена согласност од Народната банка, на банките коишто се специјализирани за вршење финансиски лизинг и факторинг, не се применува ограничувањето од точката 55 од оваа одлука, доколку се исполнети условите од точката 59 од оваа одлука.

58. По добиена согласност од Народната банка, на банките коишто се специјализирани за одобрување кредити за купување на моторни возила или за одобрување на потрошувачки кредити согласно со законот со кој се регулира заштитата на потрошувачите при договорите за потрошувачки кредити, ограничувањето на вкупните приливи од точката 55 од оваа одлука изнесува 90%, доколку се исполнети условите од точката 59 од оваа одлука.

59. Банките од точките 57 и 58 од оваа одлука треба да ги исполнат следниве услови:

- активностите што ги вршат имаат низок ликвидносен ризик, односно постои временска усогласеност на паричните приливи и на паричните одливите и учеството на малите депозити во финансирањето на банката е незначајно;
- активностите од точките 57 и 58 од оваа одлука учествуваат со најмалку 80% во вкупната актива на банката;
- отстапувањата се објавуваат во годишните извештаи.

X. СЛЕДЕЊЕ НА НИВОТО НА ЛИКВИДНОСТ

60. Банката е должна да го следи нивото на ликвидност најмалку преку:

- следење на стапките за покривање на ликвидноста од точката 9 оваа одлука;
- воспоставување и одржување соодветна рочна структура, согласно со главата XI од оваа одлука;
- следење на изворите на средства и на нивната концентрација, согласно со главата XII од оваа одлука;
- следење на расположливите неоптоварени средства, согласно со главата XIII од оваа одлука;
- утврдување, следење и одржување на интерните ликвидносни показатели од главата XIV од оваа одлука.

XI. ВОСПОСТАВУВАЊЕ И ОДРЖУВАЊЕ СООДВЕТНА РОЧНА СТРУКТУРА

61. Банката е должна да ја следи рочната структура на позициите коишто се дел од ВКЛА, без да ги применува корективните фактори, како и на позициите кои се дел од паричните одливи и паричните приливи, без да ги применува стапките на одлив и стапките на прилив.

Банката е должна да ја следи и рочната структура на позициите коишто се вклучуваат во утврдувањето на стапките на покриеност со ликвидност по значајна валута.

Банката е должна да ја следи рочната структура на позициите од аспект на нивната усогласеност според преостанатата рочност, распоредувајќи ги во соодветни временски периоди.

62. Покрај следењето на рочната структура преку преостанатата рочност, банката е должна да ја утврдува и следи и нивната очекувана рочност, имајќи го предвид и развојниот план и деловната политика на банката.

Банката ја утврдува очекуваната рочност со користење соодветни претпоставки (во понатамошниот текст: претпоставките) за големината на паричните приливи и одливи во одделни временски периоди коишто ја земаат предвид веројатноста за настанување на одреден паричен прилив или одлив (пр. веројатност за наплата на побарувањата на банката во роковите на достасување, веројатност за нивото на депозити коишто нема да бидат повлечени во рокот на нивното достасување и слично).

Како очекувани приливи на парични средства се сметаат приливите врз основа на сите видови депозити, наплата на кредити, продажба на хартии од вредност, користење меѓубанкарски позајмици, приливи врз основа на

вонбилансни позиции, приливи врз основа на деривати, како и сите други приливи со висок степен на сигурност.

Како очекувани одливи на парични средства се сметаат одливите врз основа на одобрени кредити, купени хартии од вредност, давање меѓубанкарски позајмици, исплаќање депозити, одливи врз основа на вонбилансни позиции, одливи врз основа на деривати, како и сите други одливи коишто се очекува да настанат во периодот.

XII. СЛЕДЕЊЕ НА ИЗВОРИТЕ НА СРЕДСТВА И НИВНАТА КОНЦЕНТРАЦИЈА

63. Банката треба да ги следи изворите на средства најмалку преку:

- следење на концентрацијата на изворите на средства по депоненти и по видови инструменти, односно производи, согласно со точката 64 од оваа одлука;
- следење на нивото на концентрација според секоја значајна валута;
- следење според цената на изворите на средства и нивната преостаната рочност, и тоа според видот на депонентот (физичко/правно лице), видот на изворите на средства (обезбедени/необезбедени), видот на инструментот и слично;
- следење на можноста за обновување на изворите на средства, имајќи ја предвид поделбата на изворите на средства според видот на депонентот (физичко/правно лице), видот на изворите на средства (обезбедени/необезбедени), рокот на достасување на изворите на средства, можноста за користење нови извори на средства.

64. Банката е должна да го утврдува и следи нивото на концентрација на изворите на средства според депонент и лицата поврзани со него, како и според инструментот/производот, односно групата слични инструменти/производи коишто надминуваат 1% од вкупната пасива на банката.

Во рамките на воспоставениот систем за следење на концентрацијата според депонент, банката е должна да ја следи концентрацијата и според видот на депоненти (банки, други финансиски лица, правни и физички лица), како и да ја следи концентрацијата на изворите на средства на нето основа, доколку постои меѓусебно финансирање на лицата коишто се дел од банкарска група.

XIII. РАСПОЛОЖЛИВИ НЕОПТОВАРЕНИ СРЕДСТВА

65. Банката е должна да ги утврди и следи расположливите неоптоварени средства коишто можат да се користат како обезбедување дополнителни извори на средства на секундарниот пазар или како обезбедување за добивање ликвидносна поддршка од централната банка. Банката треба да ја има предвид нивната валутна структура, географското подрачје и исполнувањето на соодветните услови за нивно користење како средство за обезбедување.

Банката треба да ги утврди и следи средствата коишто ги добила како обезбедување и кај кои не постојат ограничувања за нивно користење како обезбедување за добивање дополнителни извори на средства.

Банката е должна да ги утврдува и следи расположливите неоптоварени средства според значајна валута.

XIV. ИНТЕРНИ ЛИКВИДНОСНИ ПОКАЗАТЕЛИ

66. Во зависност од природата и карактеристиките на финансиските активности коишто ги врши, банката е должна да пропише еден или повеќе интерни показатели (квалитативни и/или квантитативни) за следење на изложеноста на ликвидносен ризик, да ги пропише нивните прагови, вклучувајќи и прагови за рано предупредување, како и да определи интерни лимити за ограничување на изложеноста на ликвидносен ризик, имајќи ги предвид одредбите на регулативата на Народната банка за методологијата за управување со ризиците.

Во зависност од профилот на ризичност и нивото на интерна ликвидност на банката, Народната банка може да определи поинакви показатели и интерни лимити, како и временски периоди на нивно следење.

67. Интерните ликвидносни показатели од точката 66 од оваа одлука можат да се однесуваат на движењата специфични за самата банка, да произлегуваат од движењата специфични за финансискиот систем (движење на цената на финансиските инструменти на пазарот на капитал и на девизниот пазар, движење на пазарните индекси поврзани со специфични производи, како што се трансакциите на секјуритизација и слично) и/или да произлегуваат од движењата во целата економија (движење на цените на пазарот на стоки, стапката на инфлација, стапките на економски раст и слично).

XV. ПЛАН ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЛИКВИДНОСНИОТ РИЗИК ВО ВОНРЕДНИ УСЛОВИ

68. Банката е должна да развие План којшто треба да содржи најмалку:
- јасна поделба на задачите, надлежностите, одговорностите и одлучувањето во врска со примената на Планот;
 - показатели за рано предупредување за настанување вонредни услови, како и одредување на лицата во банката коишто се одговорни за следење и известување во врска со овие показатели;
 - дефинирање на вонредните услови за коишто ќе се применува Планот;
 - дефинирање на активностите што треба да се преземат и утврдување на можните извори на средства, нивната големина и приоритет на користење во различни услови, како и дефинирање на временскиот период во кој треба да се преземат дефинираните активности;
 - утврдување на начинот на комуникација со главните депоненти, деловните партнери, други клиенти и јавноста во вонредни услови;
 - податоци за контакт на лицата што се одговорни за спроведување на Планот.

69. Банката е должна да врши периодично ревидирање на Планот за да се земат предвид промените во внатрешните и надворешните услови на работењето на банката.

XVI. НАЧИН И СОДРЖИНА НА ИЗВЕСТУВАЊЕ НА НАРОДНАТА БАНКА

70. Банката е должна на месечна основа да ги изготвува следниве извештаи за ликвидноста:

- Извештаи за рочната структура на активата и пасивата во значајна валута и на збирно ниво;
- Извештај за следење на концентрацијата на изворите на средства според најголемите депоненти;
- Извештај за следење на концентрацијата на изворите на средства според инструменти, односно производи;
- Извештај за цената на изворите на средства и нивната преостаната рочност;
- Извештај за обновување на изворите на средства;
- Извештај за утврдување расположливи неоптоварени средства;
- Извештај за стапката на покриеност со ликвидност збирно и по значајна валута;
- Извештај за интерните ликвидносни показатели.

Банката е должна да ги достави извештаите за ликвидноста од ставот 1 од оваа точка до Народната банка, во рок од петнаесет дена по истекот на месецот за кој се известува.

Гувернерот на Народната банка со упатство ги пропишува формата и содржината на извештаите за ликвидноста од ставот 1 од оваа точка и начинот на известување.

71. Покрај извештаите од точката 70 од оваа одлука, банката е должна најмалку еднаш годишно да ја извести Народната банка за:

- износот и основот на дополнителниот паричен одлив од точката 44 став 1 од оваа одлука;
- секое намалување на кредитна способност на банката коешто е значајно од аспект на секој склучен договор од точката 44 став 3 од оваа одлука ;
- производите и услугите од точката 49 од оваа одлука за кои утврдила дека веројатноста и износот на паричниот одлив се значајни за работењето на банката.

Известувањата од ставот 1 од оваа точка банката ги доставува до Народната банка во рок од 30 дена по завршената оцена.

72. Доколку стапката на покриеност со ликвидност е под минималното ниво или доколку банката очекува дека стапката на покриеност со ликвидност ќе биде под минималното ниво, согласно со одредбите од точката 11 од оваа одлука, банката е должна, заедно со извештајот од точката 70 став 1 алинеја 7 од оваа одлука, да достави писмено образложение до Народната банка за причините коишто довеле или ќе доведат до пречекорување, како и да достави план во кој ќе ги наведе мерките за достигнување или одржување на минималното ниво.

Народната банка го следи исполнувањето на планот од ставот 1 од оваа точка и на банката од ставот 1 од оваа точка може да ѝ наложи соодветни мерки за усогласување, во определен временски рок.

Банката којашто не го одржува минималното ниво е должна на крајот на секој работен ден да го доставува до Народната банка извештајот од точката 70 став 1 алинеја 7 од оваа одлука, се до достигнувањето на минималното ниво.

73. На посебно барање на Народната банка, банката е должна да ги изготви извештаите од точка 70 став 1 од оваа одлука, со состојба на друг ден и во друг рок, коишто се различни од состојбата и рокот наведени во точката 70 став 2 од оваа одлука.

XVII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

74. Одредбите од оваа одлука соодветно се применуваат на филијалите на странски банки и на штедилниците во Република Северна Македонија.

75. Оваа одлука стапува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Северна Македонија“, а ќе почне да се применува од 1 јануари 2021 година.

76. На денот на отпочнувањето со примена на оваа одлука, престанува да важи Одлуката за управување со ликвидносниот ризик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 126/11, 19/12 и 151/13).

О. бр. _____ 2020
_____ 2020 година
Скопје

**Гувернер
и претседавач
на Советот на Народната банка
на Република Северна Македонија
Анита Ангеловска-Бежовска**

Анекс бр. 1

Правила за утврдување на износот и структурата на ВКЛА на банката

1. Имајќи ги предвид одредбите од точките 16, 26 и 27 од оваа одлука, банката го утврдува износот на:

- 1.1. Нивото 1 ликвидна актива;
- 1.2. Поднивото 2А ликвидна актива;
- 1.3. Поднивото 2Б ликвидна актива;
- 1.4. Збирот на износите од потточките 1.1, 1.2 и 1.3 од оваа точка;
- 1.5. Вишокот на ВКЛА пресметан во согласност со точките 2 и 3 од овој анекс.

Износот на ВКЛА на банката претставува збир на износите од потточките 1.1, 1.2 и 1.3 од оваа точка, намален за помалиот износ од потточките 1.4 или 1.5 од оваа точка.

2. При утврдувањето на вишокот на ВКЛА банката ги има предвид следниве позиции:

- 2.1. Прилагодениот износ на нивото 1 ликвидна актива без исклучително висококвалитетните покриени обврзници, којшто е еднаков на вкупниот износ на нивото 1 ликвидна актива по примената на корективните фактори, без исклучително висококвалитетните покриени обврзници, којшто ќе го има банката по извршувањето на трансакциите на обезбедено финансирање и кредитирање, своповите на обезбедувања или другите трансакции со слични карактеристики коишто достасуваат во наредните 30 дена од датумот на пресметката, и кога банката и другата договорна страна разменуваат ликвидна актива најмалку во една од двете страни од трансакцијата;
- 2.2. Прилагодениот износ на исклучително висококвалитетните покриени обврзници од нивото 1 ликвидна актива, којшто е еднаков на вкупниот износ на исклучително висококвалитетните покриени обврзници по примената на корективните фактори, којшто ќе го има банката по извршувањето на краткорочните финансиски трансакции со хартии од вредност коишто достасуваат во наредните 30 дена од датумот на пресметката, и кога банката и другата договорна страна разменуваат ликвидна актива најмалку во една од двете страни од трансакцијата;
- 2.3. Прилагодениот износ на поднивото 2А ликвидна актива којшто е еднаков на вкупниот износ на поднивото 2А ликвидна актива по примената на корективните фактори, којшто ќе го има банката по извршувањето на трансакциите на обезбедено финансирање и кредитирање, своповите на обезбедувања или другите трансакции со слични карактеристики коишто достасуваат во наредните 30 дена од датумот на пресметката, и кога банката и другата договорна страна разменуваат ликвидна актива најмалку во една од двете страни на трансакцијата;
- 2.4. Прилагодениот износ на поднивото 2Б ликвидна актива којшто е еднаков на вкупниот износ на поднивото 2Б ликвидна актива по примената на корективните фактори, којшто ќе го има банката по извршувањето на трансакциите на обезбедено финансирање и

кредитирање, своповите на обезбедувања или другите трансакции со слични карактеристики коишто достасуваат во наредните 30 дена од датумот на пресметката, и кога банката и другата договорна страна разменуваат ликвидна актива најмалку во една од двете страни на трансакцијата.

3. Износот на вишокот на ВКЛА е еднаков на збирот на износите од точката 2 потточки 2.1, 2.2, 2.3 и 2.4 од овој анекс, намален за најмалиот износ од:

- 3.1. Збирот на износите од точката 2 потточки 2.1, 2.2, 2.3 и 2.4 од овој анекс;
- 3.2. Износот од точката 2 потточка 2.1 од овој анекс, помножен со 100/30;
- 3.3. Збирот на износите од точката 2 потточки 2.1 и 2.2 од овој анекс, помножен со 100/60, или
- 3.4. Збирот на износите од точката 2 потточки 2.1, 2.2 и 2.3 од овој анекс, помножен со 100/85.

Анекс бр. 2

Формула за пресметка на нето паричните одливи

Нето паричните одливи се пресметуваат со примена на следнава формула:

$$\text{НПО} = \text{ВПО} - \text{MIN}(\text{НП}, \text{ВПО}) - \text{MIN}(\text{ДП}, 0.9 * \text{МАХ}(\text{ВПО} - \text{НП}, 0)) - \text{MIN}(\text{ОП}, 0.75 * \text{МАХ}(\text{ВПО} - \text{НП} - \text{ДП}/0.9, 0))$$

каде што:

НПО – нето-паричен одлив,

ВПО – вкупни парични одливи, утврдени согласно со главата VIII од оваа одлука,

НП – неограничени парични приливи

ДП – делумно ограничени парични приливи,

ОП – ограничени парични приливи.